

10. sz.

KARSZT- és
BARLANGKUTATÁSI
TÁJÉKOZTATÓ

KIADJA

A

MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT

KÉZIRAT GYANÁNT

1959
DECEMBER HÓ

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI
lapje közlönye

◆ KIADJA A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT ◆

◆ 1959. december ◆

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1959. évi közgyűlése.

Közgyűlési beszámoló.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat ideiglenes vezetősége 1959. december 13-ára hívta egybe Budapesten a Társulat 1959. évi rendes közgyűlését.

A fővárosból és vidékről nagy számban összesereglett tagság előtt délelőtt 10 órakor a METESZ Szabadság-téri székházában Barátosi József, a Társulat ideiglenes elnöke nyitotta meg az ülést. Rövid üdvözlés után a közgyűlés résztvevőinek egyhangú egyetértésével dr. Papp Ferencet kérte fel a közgyűlés levezetésére.

Dr. Papp Ferenc az elnöki emelvényre lépve üdvözölte a Társulat megjelent tagságát, valamint a különböző állami és társadalmi szervezetek képviselőit. Javaslatára a tagság a gyűlés elnökségébe választotta az ideiglenes vezetőség tagjait és dr. Dudich Endrét, továbbá a Nehézipari Minisztérium és a Magyar Honvédelmi és Sportszövetség képviselőjét. Az elnök bejelentette, hogy a közgyűlés - a megjelent tagok számát tekintve - határozatképes.

Dr. Papp Ferenc megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy milyen nagy feladatok állnak barlangkutatóink előtt. Őslénytani, ősrégészeti, karszthidrológiai, tektonikai stb. kutatások során igen szép eredmények születtek, amelyekről sok értékes tanulmány számol be, de magát a mészkövet kőzettani szempontból még nem ismerjük eléggé. A különböző bizarr cseppkőformációk kialakulását és fejlődését a kőzetten legmodernebb módszereivel kell kutatnunk, vizsgálnunk. E téren már szép eredményeket ért el, de még nagyon sokat várunk a Műszaki Egyetem Jávafői Kutatóállomásától.

Az elnöklő Papp Ferenc dr. ezután ismertette a közgyűlés napirendi javaslatát, mely a következő tárgysorozatból állt:

- 1./ Az ideiglenes vezetőség beszámolója. Előadó: Barátosi József, id. ügyvezető elnök.
- 2./ Gazdasági beszámoló. Előadó: Szilvássy Gyula gazdasági titkár.
- 3./ Számvizsgáló bizottság jelentése. Előadó: Szatmáry Sándor.
- 4./ Vita a beszámolók felett. Felmentés megadása.
- 5./ Az új ügyrend megvitatása és jóváhagyása.
- 6./ Jelölő bizottság jelentése. Az új társulati vezetőség megválasztása.
- 7./ Elnöki székfoglaló.

A közgyűlés a napirendi javaslatot elfogadta.

Az ülés elnöke javaslatot tett a szavazatszedő bizottság megválasztására. A bizottság elnökéül dr. Jaskó Sándort, tagjaiul pedig Csekő Árpádot, Frojimovics Gábort, dr. Hegedüs Gyulát, Solényi Gábornét és Palánkai Jánost javasolta. A közgyűlés a javaslatot jóváhagyta.

Ezután dr. Papp Ferenc elnök felkérte Barátosi Józsefet, a Társulat ideiglenes elnökét beszámolójának megtartására. Barátosi József beszámolóját "Tájékoztatónk"-ban a későbbiek során teljes részletességgel közöljük.

A beszámolóhoz dr. Kessler Hubert szólt hozzá. Javasolta: a közgyűlés fogadja el a beszámolót és egyben nyilvánítsa köszönetét az ideiglenes vezetőségnek nehéz, de eredményes, jó munkájáért. A felcsattanó általános taps jelezte, hogy a közgyűlés résztvevői a javaslattal egyetértettek.

Barátosi József javaslatát, mely szerint a közgyűlés köszönetét jegyzőkönyvileg rögzítsék és továbbítsák a Nehézipari Minisztérium és a Dorogi Szénbányászati Tröszt Szakszervezeti Bizottsága részére, a tagság egyhangú helyesléssel elfogadta.

A közgyűlés ezután megadta a felmentvényt a Társulat ideiglenes vezetőségének, majd az elnök Szilvássy Gyulát, az ideiglenes gazdasági titkárt kérte fel beszámolójának megtartására.

Szilvássy Gyula ismertette a Társulat 1959. évi költségvetési gazdálkodását, mely a következő tételekből állt:

Bevételek:

NIM támogatása	500.-	Ft
Dorogi Szénbányászati Tröszt Sz.B. támogatása a Tájékoztató kiadására	5.000.-	"
NIM támogatása a Társulat 1959. évi évköny- vének kiadási költségeire	20.000.-	"
Tegdíjak	7.049.-	"
<u>Összes bevétel</u>	<u>32.549.-</u>	<u>Ft</u>

Kiadások:

Közgyűlés és ankét szervezési költségei	600.61	Ft
Reprezentációs költség /lengyel barlangkuta- tók/	691.30	"
Kiküldetési költségek	704.90	"
Postaköltségek	219.13	"
A társulat működésével kapcsolatos egyéb költségek	1.314.60	"
Évkönyvre a közgyűlésig felmerült kiadások	4.604.55	"
Tájékoztatóra " " "	3.990.24	"
<u>Összes kiadás</u>	<u>12.125.33</u>	<u>Ft</u>
Egyenleg	20.423.67	"
	<u>32.549.00</u>	<u>Ft</u>

A nagy bevételi többlet csak látszólagos, mivel az évkönyvre és a Tájékoztatóra előre meghatározott céllal rendelkezésre bocsátott összegből a kifizetések zöme a közgyűlés után következik be.

Szilvássy Gyula ezután ismertette a Társulat 1960. évi költségvetését, melyet a Pénzügyminisztérium a METESz költségvetése keretében már elfogadott. Mivel a METESz keretében kutatási költségek előirányzását nem engedélyezték, ez a költségvetés csak a társulati élettel együttjáró kiadásokat /lapkiadás, ankétok, általános adminisztráció, stb./ tartalmazza. A költségvetés főbb tételei:

Kiadások

Évkönyv, Tájékoztató és egyéb kiadványok szerzői díjai, gépelési munkái, papír és nyomdaköltségei	58.200	Ft
Részfoglalkozásu adminisztratív alkalma- zott bére és közterhe	10.560	"
Belföldi és külföldi kiküldetés	4.500	"
Ankét, rendezvények stb. költségei	4.000	"
Adminisztrációs költségek /irodaszer, fűtés, világítás, posta, stb./	9.900	"
Szakmai felszerelés stb. beszerzés, /ebből könyvek 2.000/	5.000	"
Egyéb költségek	2.550	"
<u>Összes kiadás</u>	<u>94.710</u>	<u>Ft</u>

Bevételek

Tagdíjak: 250 fő á 40.- Ft	10.000 Ft	
200 " á 12.- "	<u>2.400 "</u>	12.400 Ft
Jogi tagdíjak		9.000 "
Kisdvénnyokért térítés		10.000 "
Költségvetési támogatás		<u>63.310 "</u>
	Összes bevétel	<u>94.710 Ft</u>

A Társulat 1959. évi pénzügyi működésével kapcsolatban kérdés, ill. észrevétel nem merült fel, viszont az 1960. évi költségvetéshez többen hozzászóltak. Dr. Jakucs László a meghívott külföldi barlangkutatók vendéglátására felémelt reprezentációs keret előirányzását javasolta. Csók Rémó felvetette, hogy csak a Társulat által hivatalosan meghívott külföldi barlangkutatók vendéglátási költségeinek megtérítésében vállalhat részt az egyesület. Palánkai János kifogásolta, hogy a költségvetésben a kutatási munka kiadásai nem szerepelnek és túl magas az adminisztrációs költség. Dr. Papp Ferenc javasolta, hogy a tagdíjak 60 %-át fordítsák kutatásra. Benedek Endre kérte, hogy a megszerzendő jogi tagdíjak 80 %-át kutatási célokra használják fel. Barátosi József kérte a Társulat tagjait, hogy személyesen működjenek közre jogi tagdíjak gyűjtésében.

A közgyűlés a költségvetési vitában elhangzott javaslatokkal egyetértett és azokat elfogadta.

Ezt követően a Társulat számvizsgáló bizottsága nevében dr. Sztémány Sándor emelkedett szóra. Közölte, hogy a bizottság a társulat elszámolásait felülvizsgálta és azokat rendben levőnek találta. Javaslataira a közgyűlés a gazdasági titkár részére is megszavazta a felmentést.

A következő napirendi pont az ügyrend-tervezet megvitatása és jóváhagyása volt. A vitában felszóltak /sorrendben/: dr. Szabó Pál Zoltán /egyben tolmácsolta a pécsi barlangkutatók üdvözlését, akik elfoglaltságuk miatt a közgyűlésen nem vehettek részt/, dr. Sztémány Sándor, dr. Kessler Hubert, dr. Papp Ferenc, Benedek Endre, Palánkai János, dr. Jakucs László, Kincses Julia, Palyi István és Papp-Vary Árpád. Az ügyrendi vitát e helyen nem kívánjuk részletesen ismertetni. A közgyűlés végeredményben - néhány módosítással - elfogadta az előterjesztett javaslatot. /A közgyűlés által elfogadott végleges társulati ügyrendet legközelebbi számunkban közöljük./

Az ülés elnöke ezután felkérte dr. Hegedüs Gyulát, a jelölt bizottság elnökét, hogy ismertesse a bizottság személyszerinti javaslatát az új vezetőségre vonatkozóan. Amikor az előadó elsőnek a Társulat elnökeként dr. Dudich Endre akadémikust nevezte meg, a közgyűlés résztvevői hosszantartó tapsal üdvözölték a világhírű professzort.

Az új vezetőségbe javasoltak ismertetése után az elnök a titkos szavazás lebonyolítása céljából szünetet rendelt el. A

szünet alatt filmvetítés keretében Magyari Gábor az 1958. évi albániai barlangkutató expedícióról számolt be, majd dr. Jakucs László és Szilvássy Gyula új felfedezéseket ismertettek.

Délután 3 óra körül járt az idő, amikor a szervezetszedő bizottság munkáját befejezte. A bizottság elnöke, dr. Jaskó Sándor ismertette a választás eredményét.

A megválasztott vezetőség nevében dr. Dudich Endre, a Társulat elnöke köszönte meg a közgyűlés bizalmát. Székfoglaló beszédét, valamint az új vezetőség névsorát külön ismertetjük.

B.D.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
ideiglenes vezetőségének beszámolója.

Előadó: Barátosi József

Tisztelt Közgyűlés!

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat egy évvel ezelőtt tartotta meg első alakuló közgyűlését. Feladatom, hogy - mint társulatunk ideiglenes ügyvezető elnöke - röviden tájékoztassam a közgyűlést első évünk munkájáról, eredményeiről. Bizom abban, hogy összefoglalóm rövidsége mellett sem fog hiányosnak látszani, mert a szeptember óta havonta megjelenő KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓNK igyekezett a társulat tagjai között terjeszteni, ismertetni mindazt, ami történt egyéves életünk folyamán, vagy legalább is mindazt ismertette, ami a hattagu ideiglenes vezetőség, vagy a közgyűlés által megválasztott választmány, illetve a Tájékoztató szerkesztőbizottságának tudomására jutott.

Pontosan egy teljes évvel és egy nappal ezelőtt ült együtt alakuló közgyűlésünk, választotta meg tisztikarát és mondott köszönetet az Előkészítő Bizottságnak, hogy a Társulat megalakulását lehetővé tette. Ez az év nehéz, de tapasztalatokban gazdag éve volt a Társulatnak. Hatalmas tándíjat kellett munkában lerónunk ezelőtt az esztendő előtt ahhoz, hogy Társulatunkat születése után életben tartsuk, a részére előre megtervezett utján előre lendítsük, és a kezdeti nehézségeket menetközben elhárítsuk, a hibákat lehetőleg kijavítsuk. Minden jóakaratu igyekezete mellett is követett el hibákat a Társulat vezetősége. Most tehát arra kérem a közgyűlést, hogy ezeket a hibákat röjse fel a kezdet nehézségeinek, a Társulat tapasztalatlanságának és az ideiglenes vezetőség nevében kérem, hogy hibáink szükségszerű megvilágítása mellett fogadja el jószándékunkat hibáink mentségéül.

Társulatunk élete alakuló közgyűlésünk után rövid ideig a vezetőség keretein belül folyt. Alapszabályunkat meg kellett emésztetni, jóvá kellett hagyni, ügyrendet kellett kidolgozni,

választmányunk elfogadni és ügyrenden belül a szerepeket kiosztani a vezetőség között. Mindez a tagság segítsége nélkül, mert még nem volt meg a Tájékoztató. Az alakuló közgyűlés lelkesedése pedig megkövetelte a gyors cselekvést, a tagok várták a Társulat látható munkáját. Bizonyára ez a sietség és a többen több munkát végeznek elgondolás volt az, amely első ügyrendünket a ma közgyűlésünk elé kerülőnél lazábbra tervezte, és ami az év folyamán valóban sok nehézséget okozott a Társulat egységes vezetésében.

Mi - akik a vezetőségnek, választmányunk nem voltunk tagjai - nem éreztük akkor még ennek kihatását. A januárban szétfutó levelek amelyek a megválasztott személyeket vállalt munkájukra felkérték, megindították társulatunk életét. Megindultak az ülések, a titkári órák, a klubnapok, beszámoló ankétok és a szakkbizottságok munkája is. Így például megkezdődött a lengyel barlangkutatókkal a kancsolat kiérvítése levelezés útján, megindult Budapesten az első tanfolyam kezdő barlangkutatók részére, stb.

Az egyes barlangkutató csoportok is igyekeztek életüket a Társulat életével egyeztetni, abba beleilleszkedni, munkájuk eredményeivel a Társulat értékét növelni.

A szépen megindult társulati élet mégis itt-ott zökkenőket mutatott. A kívülálló csak érezni vélték, hogy valami rendellenesség történik. Elmaradtak az országos vezetéshez küldött iratok válszai. Nem látszott az egységes vezetés és mire meg lehetett volna találni a hibát, hogy azt kijavíthassuk - sajnálatos események következtében - vezetőség nélkül maradt Társulatunk. Ezen az sem segített, hogy 1959. III. 31.-én a NIM Szénbányászati Főosztálya 1/1959.sz. alatt alapszabályunkat jóváhagyta.

A leköszönt elnökség és titkárság után a választmány és Hegedüs Gyula dr. a felügyeletet gyakorló Nehézipari Minisztérium képviselője vette át az irányítást. 1959. június 15-én a választmány ideiglenes vezetőséget bízott meg a Társulat ügyeinek továbbvitelével és azzal, hogy az új tisztikart választó közgyűlést is készítse elő. Az ideiglenes vezetőség tagjai, mindenben segítő munkatársaim: Balázs Dénes, dr. Gráf Andrásné, dr. Hegedüs Gyula, Kárpátiné Radó Denise, Szilvássy Gyula.

Ebben az időben a Társulat szépen megindult munkája már csak a választmányi üléseken belül és a barlangkutató csoportok tevékenységében volt kimutatható. A hiányzó vezetőség mellett, a nyári expedíciók indulásának küszöbén óriás kérdéssé nőtt a Társulat anyagi segítségnyújtása. Az ideiglenes vezetőség legsürgősebb feladata volt bebizonyítani a tagtársak előtt, hogy a Társulat még él és továbbra is életképes marad. Minden tennivalónkat megbeszéltük részletesen és a választmány határozatainak megfelelően cselekedtünk. Szilvássy tagtársunk a gazdasági részt, Balázs tagtársunk a megindítandó kiadványainkat, Gráfné tagtársunk a helyiség és tanfolyamok, az előadások dolgát, Kárpátiné tagtársunk az adminisztrációt, Hegedüs tagtársunk a Társulat és a NIM ügyeit vállalta elsősorban, nekem csak mindezeknek összefogása, egybehangolása maradt.

Itt kell az ideiglenes vezetőség nevében köszönetet mondanom a minket megbízó választmány minden egyes tagjának azért az odaadó és megértő támogatásért, ami lehetővé tette munkánkat és ami nélkül nem lettünk volna képesek feladatunkat megoldani. Köszönetemet azonban tovább kell kiterjesztenem azok részére is, akik a közvetlen vezetésből kikapcsolódva, nem szüntek meg tanácsaikkal nekünk segíteni, és lehetővé tették, hogy az általuk megkezdett munkát tovább tovább folytassuk és amennyire a mi erőinkből tellett, az ő elgondolásaikat is megvalósítsuk. Dudich Endre, Papp Ferenc, Venkovits István, Kessler Hubert, Jakucs László, Bertalan Károly a volt elnökség tagjai közül; Haracska Imre, Bogsch László, Benkő Ferenc és Kaszai Ferenc a tanácsadó testület tagjai közül; Kretzói Miklós, Leél-Ossy Sándor és Heinrich József a munkabizottsági elnökök közül; továbbá Vadász Elemér akadémikus és Sztrókey Kálmán egyetemi tanár voltak azok, akik elsősorban segítettek tanácsaikkal, hogy Társulatunk önmagára találjon. Szíves segítségükért és tanácsaikért e helyen mondok nekik köszönetet egész társulatunk nevében.

Az ideiglenes vezetőség tudta, hogy mindent egyszerre nem képes megvalósítani abból, amit a Társulat alapítói feladatul tűztek maguk elé, ezért mindenekelőtt a legfontosabbakat igyekezett egymás után életre kelteni. Első feladat: az alapszabályban előírt-nál sűrűbben, havonta összehívott választmányi ülés. Utána következett a Társulat gazdasági megalapozása. Sajnos, azt a költségvetést nem valósíthattuk meg, amelyről ma egy éves és egy napja meg álmodtunk. Az állami támogatás elmaradt, a tagdíjak nem folytak be és jogi tagdíjat nem szereztek a csoportok. Munkánk kezdetén 8000.- Ft volt a Társulat minden vagyona, ebből 5000.- Ft célpénznek tekintendő, mert a Dorogi Szénbányászati Tröszt Szakszervezeti Bizottsága meghatározott célra adta.

Tisztelt Közgyűlés! Kérem, hogy beszámolóm végén tegyék magukévá és szavezzák meg, hogy a Dorogi Szénbányászati Tröszt Szakszervezeti Bizottságának jegyzőkönyvi köszönetet mondjunk jelentős segítségnyújtásáért. Nélküle nem mertünk volna hozzáfogni a havonta megjelenő Tájékoztatónk elindításához.

Az induló nyári expedíciók pénzt kértek és adni nem tudtunk. A remélt NIM támogatás a nyáron elmaradt. Így első nagy igyekeztünk kudarcba fulladt. Sok hiábavaló járás és kérés után végre Haracska Imre miniszterhelyettes elvtárs, tanácsadótestületünk elnöke sietett ősszel segítségünkre és megértő intézkedésére 20.000 Ft-ot kaptunk a NIM főkönyvelőségétől első tudományos kiadványunk költségeinek fedezetére. A 7 iv terjedelmű, illusztrációkkal ellátott, magyar-ország-német nyelven megjelenő kiadványunk nyomdakészen van Kretzói Miklós tagtársunk irásztalán, a klisék most készülnek, és minden reményünk megvan arra, hogy az 1959. évi évkönyvünk 1960. első évfolyamában megjelenik. Sajnos, az 1000 példányban megjelenő kiadványunkat erre az évre már egyik nyomda sem vállalta, ehhez a segítség későn érkezett.

Tisztelt közgyűlés! Ujból javaslatot teszek. Javasolom, hogy a NIM adományát a közgyűlés jegyzőkönyvileg köszönje meg!

A nyári hiábavaló erőlködések, a már-már kedvét veszített vezetőség új életre kelt a NIM támogatása, még inkább Haracska miniszterhelyettes elvtárstól kapott közvetlen bátorítás hatására. Újból végigjártuk a szakbizottságokat, életre hívtuk mindkét kiadványunk szerkesztőségét és tapasztalatcserére buzdítottuk a barlangkutató csoportokat. Dorog és Budapest között létre is jött két alkalommal is ilyen tapasztalatcsere, közös barlanglátogatás. Több csoport képviselői jelenlétében ünnepelte a műgyetemi barlangkutató csoport a Jósvafői Kutatóállomás 3 éves fennállását, valamint az Egerszögi-barlang felfedezésének 5. évfordulója alkalmából emléktábla-leleplezést az Elvezetésügyi Min. Kinizsi Sportkör barlangkutató csoportjának rendezésében. Nyár végére az ideiglenes vezetőség felvette a kapcsolatot minden csoporttal, illetve azok képviselőjével vidéken is.

A nyáron rövidebb időre lengyel barlangkutatók felkeresték Magyarországot. Saját kocsijukon jöttek kilencen. Bejárták az országot, mi adtunk részükre vezetőt. Átutazóban járt később még egy másik lengyel csoport is Budapesten, de csak egy napot töltöttek itt. Most pedig osztrák barlangkutatót hívtunk meg Kessler tagtársunk javaslatára előadás tartására. Reméljük, hogy a nemzetközi kapcsolatok szakbizottsága révén 1960-ban mi is eljuthatunk külföldre. A szakbizottság tette lehetővé, hogy a Vörös Meteor nyári expedíciója során szlovákiai területre is átjárt, cseh kutatókkal kapcsolatot tartott és ők is meglátogatták kutatóinkat a hazai táborunkban.

Hiszen, hogy külföldi kapcsolataink a jövő évben terebélyesedni fognak. Hruscsov elvtárs amerikai útja, az államférfiak sűrű találkozásai, a szocialista államok egyre fokozódó fölénye nyugati szomszédainkkal szemben megkönnyíti majd a mi utjainkat is, először a szocialista baráti államok felé, azután pedig minden irányba, amerre karsztot és barlangot kedvelő szívünk megismerésre kíváncsú karsztvidéket tételez fel.

Nyári munkájáról már sok barlangkutató csoport számot be Tájékoztatónk hasábjain, így én ezek ismertetését most mellőzöm. Közgyűlésünk ma nagyobb feladatok megoldása előtt áll, semhogy a már ismertett eseményeket ismétljem el előtte. Néhány újabb beszámoló közlését pedig Tájékoztatónk decemberi számába szántuk ajándéknak. "ngedjék meg azonban, hogy mint érdekességet, néhány munkát mégis megemlítsek itt is.

Szép és változatos munkáról számol be a miskolci csoport előzetes jelentése, akik 5 külön csoportban dolgoztak. Alónk, munkás élet folyik a Vörös Meteor csoportban, nem csak kint a terepen, hanem rendszeres heti klubéletet is élnek. A műgyetemi csoportunk beszámolója és a jósvafői kutatóállomás berendezettsége azt mutatja, hogy a barlangkutató minden élvezete és szeretete mellett igénybe kívánják venni a technika vívmányait is. Felszerelésük lehetővé teszi, hogy az emberi munka, fáradtság helyett a technika, a "gép" könnyítse meg megfigyeléseinket, végezze el munkánkat. Talán a barlangkutatót csupán "sportból" szerető emberek előtt ez nem talál tetszésre, de mégis kifejezi szocializmusunknak azt az el-

gondolását, hogy főleg emberi munkát ne végezzünk, ha azt gépekkel is elvégeztethetjük. Külön kell megemlítenem a dorogi csoportot, ahol nemcsak lelkes tagok és értékes beszámoló bizonyítja a jó munkát, hanem ahonnan nagy számban kaptunk kutatási területükről ésványokat, kőzeteket. Ezzel alapját vetették meg a most egy éve itt javasolt gyűjteménynek.

Örömmel említem meg, hogy egyéni kutatóink is szép és eredményes munkát végeztek. Jaskó Sándor tagtársunk munkájáról a Tájékoztató legutóbbi számában írtunk. Kárpáti Radó Denise beszámolója most készül. Jakucs László nagyjelentőségű felfedezéséről Tájékoztatónk decemberi számában számol be tagtársainknak.

Rövid, de jó munkáról tanuskodó beszámolót kaptunk az egri csoporttól. Értékes leletekre bukkantak, mint azt a novemberi Tájékoztatóban olvashattuk. Új munkaterületről adnak hírt a pécsi legújabb csoportjaink, a Vass Béla által vezetett egyik és Koch László által vezetett másik barlangkutató csoportunk. Ok kérték segítséget Budapestről a NIM-en keresztül és a Budapesti Szabó József geológiai technikum KISz szervezetének barlangkutató csoportja sietett le hozzájuk kötélhágcsóval és tapasztalattal, hogy együttesen lejussanak a most felfedezett 50 m-es zomboly fenekére. A vidék és Budapest barlangkutatói egyre több új barlangot, barlangrészt tárnak fel. Erről legutóbb a rádió is riport formájában emlékezett meg, megszólaltatta Szilvássy és Palánkay tagtársunkat is. A Vámorség barlangkutató csoportja által ujoman felfedezett Rókahegyi-barlang^x igen szép ásványokat rejt magában. Ebben a munkában többször segített már a geológusok csoportjának néhány tagja is. Ez a barlang különben egyik igazolása annak, hogy Budapest környékén is van mit tennünk. Aki keres az itthon is találhat. Így talált a Vörös Meteor egy csoportja új barlangrészt a Mátyáshegyi-barlangban a Sárdagasztó fölött, mintegy 150-200 m új részt.

Az újjáéledt Társulat erejét azonban sokoldalúsága is jellemzi. Nemcsak a kutatás területén értünk el eredményt, értünk el eredményt tapasztalatcsere vonalán is. A Várostervezési barlangkutató csoportja indította el ezt a mozgalmat elsőnek a választmányon belül, amikor még TÁJÉKOZTATÓNK nem volt. Az ő fénymásolt ötleteik vezettek el az egyszerű eszközeink rendszeres és igen jó ismertetéséhez. Ugy hiszem volna még mit felsorolnom, mert most midőn beszámolómm anyagát ismertetem, látom, hogy társulatunk él, erősödik és egyre több értékkel gazdagítja a magyar barlangkutatók eddigi szép sikereit. Mégis sajnálom, hogy néhány csoportunkról alig tudunk valamit. Ezen a helyen is kérem mindazokat, akik munkájukról még semmit, vagy csak nagyon keveset hallattak, írjanak magukról, mondják el mit csinálnak és mit fognak csinálni a jövőben, hogy az új vezetőség támogathassa őket.

Az eddig ismertetett munkát most már csak néhány egyszerű adattal egészítem ki. Az oktatási és propaganda szakbizottság második alanfoku tanfolyamát is megindította. Tudomásunk szerint

^x Azonos a Tájékoztató 1959. októberi számában "Rómaifürdő ősforrás barlangjaként" említett barlanggal. /Szerk. megj./

hasonló vidéken is volt. Ennek a tanfolyamnak teljes vizsganyagát kérdések alakjában a Tájékoztatónk, októberi számában közöltük. A szakbizottság szerint ugyanis vizsgára a tanfolyam végighallgatása nélkül is jelentkezhetik bárki. Az első ilyen vizsgát a közeli jövőben tartjuk meg. Tanfolyamok indítására felhívtuk a KISz-t, ahol 6 tanfolyamot kívánunk megszervezni, négyet Budapesten, egyet Miskolcon, egyet pedig Egerben. Munkatervünk szerint a szakbizottság 1960. januárjától továbbképző tanfolyamot is rendez.

Nemrégben tartotta első előadójelentését a karsztmorfológiai szakbizottság is. Lelkes hallgatósága a vita során néhány komoly feladatra kérte fel a bizottságot, amit ők örömmel vettek és igen szakszerű munkatervet készítettek az 1960. évre. Tudományos célkitűzéseink és ankétjaink mellett részben a többi szakbizottságokkal, részben társaságokkal kívánják a kapcsolatot megvalósítani.

Utóljára hagytna egy nagy kérdésünk tisztázását, mely nélkülözhetetlen munkánkhoz: Ez a helyiség kérdése. Sokáig nem volt otthon Társulatunknak. Most két szerv is szeretettel nyitja meg előttünk karuit. Hosszu keresgélés és bizony sok nem hallgatás után a Bányászati Dolgozók Szakszervezetéhez fordultunk segítségért és itt kaptunk helyiséget támogatás címén, minden ellenszolgáltatás kérése nélkül. Helyiségüket már használjuk is, itt tartjuk értekezéseinket és a titkári órákat. Sőt meg kell említenem, hogy 24 órával ezelőtt kaptam azt az értesítést, hogy a Szakszervezet még a folyó évben 2000 Ft anyagi támogatást utal át a Társulat csekkszámlájára.

Másik támogatónk a MTTESz is bejelentette, hogy sajátjának tart minket, de már az új vezetőségnek kell a lehetőségeket felmérnie és a legjobb megoldást megtalálnia.

Tisztelt Közgyűlés!

Röviden beszámoltam a Társulatunk életének első évéről. A munka hullámzott, de a felmerült nehézségek sok mindenre megtanították a Társulatot. Most készítsük el az év mérlegét, próbáljuk meg összegezni a tapasztalatokat és ennek alapján jó tanácsokkal ellátni a következő vezetőséget.

Az ideiglenes vezetőség, vagy annak egyes tagjai nem voltak olyan szakemberek, mint közvetlen elődeik. Mi szorgalmunkkal igyekeztünk hiányainkat pótolni. Az a hatalmas segítség, amit mindenhol kaptunk, tette lehetővé munkánkat. El akartuk érni, hogy az új közgyűlés és az új esztendő már ne küzdjön a kezdés nehézségeivel, tudjon mindjárt továbbmenni kijelölt útunkon.

Mi az, amit megvalósítottunk? Tervszerűen neveltük önmagunkat és a Társulat minden tagját arra, hogy mi vagyunk a Társulatért és a közösség érdekei az egyén érdekei elé helyezendők. Ezt a célt egyre tudatosabban közelítjük meg. Meg akarjuk értetni mindannyiunkkal, hogyha közösségünknek, a Társulatnak jól megy a dolga, akkor annak visszahatása alapján az egyének, az egyes kutatók munkája is jobb lehetőségek mellett folyik majd.

Javitottuk a társulat anyagi lehetőségeit. Ha jelenleg még nem is olyan mértékben, ahogy az kielégítő lehet, de az 1960. évre a Pénzügyminisztérium megértő támogatása révén 1960. évre a Társulat működéséhez szükséges minimális pénzügyi alap biztosítva van.

Megvalósítottuk társulati életünknek minden mozzanatát, mert pl. helyiségünk megszerzése óta rendszeresen titkári órákat tartunk, vitülést is rendezünk, tanfolyamunk is van; Sajtó alá renteztük első évkönyvünket. A közgyűlés előtti utolsó héten elkészültek tagsági igazolványaink is. Remélem eléggé tetszetősek és most már mindenkinek a zsebében van.

Ásványgyűjteményünk alapjait leraktuk. Dorog ásványai és a Szabó József geológiai technikum barlangkutató csoportjának összegyűjtött ásványai /mintegy 140 db, amit jelenleg a tanfolyam használ/, képezik a gyűjtemény alapját.

Végül emliten meg tulajdonképeni büszkeségünket a KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ-t. Ez a mi lapunk. Mindenkinek tetszik, akivel eddig beszéltem róla. Eredményeink között utoljára soroltam fel, mert szívünkhöz nőtt, és mint munkánk nemzetiszínű és vörös lobogóját adom át Tájékoztatónk az új vezetőségnek fenntartás és továbbfejlesztés céljából.

Amit nem értünk el, nem sorolom fel. Többet szeretttünk volna tenni a félév alatt, szeretttük volna mindazt megvalósítani, ami megvalósult volna, ha Társulatunk az elmúlt egy év alatt csak előre haladhatott volna közgyűlésünk által választott vezetőivel. Most szeretném visszatérni nekik a vezetést, hogy nagyobb tudásukkal többet tehessenek Társulatunkért.

Utolsó mondatomban az ideiglenes vezetőség tagjaihoz fordulok. Köszönöm, hogy együtt dolgozhattunk, hogy akartak és tudtak egymásnak segíteni, engem támogatni.

Kérem a közgyűlést, hogy az ideiglenes vezetőség beszámolóját fogadja el és az ideiglenes megbízatás alól mentse fel.

Elnöki székfoglaló.

Előadó: dr. Dudich Endre akadémikus,
a MKBT elnöke.

Tisztelt Közgyűlés!

Az új tisztikar és a magam nevében hálásan köszönöm, hogy megválasztottak. Igyekezni fogunk megfelelni a belénk helyezett bizalomnak. Elnöki minőségemben első szavam a lelépett Ideiglenes Vezetőségnek szól, amely BARATOSI JÓZSEF megbízott elnök vezetése alatt nehéz körülmények között jól elvégezte a reorganizáció munkáját. Azt hiszem, a Társulat minden tagja nevében szólok, amikor nekik áldozatos, de sikeres munkájukért a Társaság őszinte elismerését és hálás köszönetét fejezem ki.

Most az volna az előírászerű, hogy programot adjak. Arra azonban nincs szükség teljes mértékben, mert egy évvel ezelőtt megadtam azt ugyanezen helyről. A program eléggé részletes volt azt hiszem, hogy aktualitásából máig nem vesztett. A helyzet tehát azt írja elő, hogy csak a s o r o n l é v ő feladatokról beszéljünk.

Az első és legfontosabb teendőnk, hogy a Társulaton belül megvalósítsuk a békés egymásmellett-élés nagy elvét. Ha ezt akarjuk, már pedig nagyon akarjuk, hogy Társulatunk munkája eredményes legyen, akkor fel kell számolnunk azokat a széthúzó és visszatartó erőket, amelyek károsan hathatnak. Egymás megbecsülése a mértékértő önbecsülés, az egymással egymásért és mindannyian a közösségért elvkell, hogy érvényesüljenek. Ezeknek kell uralkodniuk a Társulaton belül, mind a vezetőségben, a tisztikarban, mind pedig a tagságon belül és valamennyi részleg részéről a másik két irányban. Feltétlen bizalommal kell lennünk patronáló szerveink, a Nehézipari Minisztérium és a Műszaki és Természettudományi Egyesültek Szövetsége iránt, amelyek támogatásukat, illetve Felügyeletünket vállalták.

Mint latinus tanultságú ember, mindig találok valamit emlékeimben, amit mint tanulságos mondást meg lehet szívlelni. A mi esetünkre ez illik: "Concordia parvae res crescunt, discordia maxima dilabuntur." Az egyetértés nagyra növeli a kis dolgokat, a széthúzás a legnagyobbakat is rombadönti. Arra kérem a Társulat egészét a tagságot és a tisztségviselőket egyaránt, ezt szívleljék meg és ezt tartsák szemük előtt minden társasági ténykedésükben.

Ennek az 1960-as évnél feladatot a elsősorban a megalakulást követő stabilizációs szervezés lesz. Ki kell osztani a feladatokat, kijelölni és körülhatárolni a munkaköröket, megindítani az adminisztrációt, növelni a taglétszámot, megállapítani a kutatási feladatokat, rendezni a szakbizottságok terep körét és munkáját, kiérinteni a Társulat kapcsolatait a külföldi hasonló célkitűzésű társaságokkal és itthon a kutatókkal, szakemberekkel és a tömegszervezetekkel, stb. Szóval megteremtteni a szervezetet, amely azután majd működni fog tudni. Csak jó szervezéssel, a munka és feladatok, valamint a rendelkezésre álló erők reális felméréssel lehetünk urra a helyzeten és indulhatunk meg célunk felé. Ez most a vezetőség, a választmány, tanácsadó testület és a szakbizottságok feladata és ehhez kérem a tagság segítségét is. Tehát a főelvünk legyen: Bizzunk egymásban!

Természetesen ez nem jelenti, hogy a kutatómunka szünetelne, mert hiszen csoportjaink már annyira megszerveződtek, hogy eddigi munkájukat folytatni tudják és tovább is fogják vinni. A központi szervezés egyik főfeladata, hogy őket munkájukban segítsen.

Különösen fontos feladatunknak tekintem a "Tájékoztató" és a folyóirat vagy évkönyv megjelentetését. Létünk értelmét, vagyis munkánkat csakis ezek dokumentálhatják bel- és külföldön egyaránt. Egyelőre minden reményünk megvan arra, hogy ezeket meg tudjuk valósítani.

Egyetértés és munkával, ezzel végzem beszédemet. Mindenki dolgozzék önzetlenül a közösség javára és akkor sikerülni fog Társulatunkat felvirágoztatni.

MAGYAR KARSZT- ÉS BARLÉNYKUTATÓ TÁRSULAT

1959. december 13-án megválasztott

vezetősége és tisztségviselői.

Elnök: Dr. Dudich Endre

Társelnökök: Barátosi József
Dr. Bertalan Károly
Borbély Sándor
Dr. Jakucs László
Dr. Kessler Hubert
Dr. Papp Ferenc
Dr. Szabó-Pál Zoltán

Titkárok: Balázs Dénes
Magyari Gábor
Nóbbel Ferenc
Szilvássy Gyula

Gazdasági titkár: Szilvássy Gyula

Számvizsgáló Biz. elnöke: Schönviszky László
Tagjai: Kovács Béla
Holló Elemér

Választmány tagjai: Benedek Endre
Dr. Gráf Andrásné
Dr. Jaskó Sándor
Dr. Hegedűs Gyula
Tóth József
Kárpáti Lajosné
Kincses Julia
Dr. Láng Sándor
Maucha László
Dr. Szatmáry Sándor

Választmányi párttagok: Müller Ernő
Hozslinszky Tamás
Holly István
Csekő Árpád
Láner Olivér

Tanácsadó testület elnökei: Horacska Imre
Dr. Vadász Elenér

Tagjai:

Benkő Ferenc
Dr. Bogsch László
Dr. Bulla Béla
Dancza János
Dr. Dombai Tibor
Dr. Ferencz Károly
Dr. Fülöp József
Harván István
Dr. Horusitzky Ferenc
Dr. Kassai Ferenc
Kenyeres Lajos
Dr. Meisel János
Dr. Mosonyi Emil
Mosonyi Gyula
Dr. Pávai-Vajna Ferenc
Dr. Schmidt E. Róbert
Dr. Tasnádi K. András
Udvarhelyi Károly
Dr. Vitális Sándor
Dr. Vendl Aladár

Szakkbizottságok összefogó elnöke: Dr. Kretzoi Miklós

Szakkbizottságok elnökei:

Óslénytani Szakkbizottság:	Dr. Kretzoi Miklós
Ósrégészeti Szakkbizottság:	Vértés László
Karszthidrológiai "	Vigh Ferenc
Karsztnorfológiai "	Dr. Leél-Össy Sándor
Biológiai "	Dr. Loksa Imre
Ásványközettani "	Mándi Tamás
Sztereofotográfiai "	Merkó István
Nemzetközi Kapcs. Biz.	Heinrich József
Okt. és Propaganda "	Barátosi József
Dokumentációs és Szerk. Biz.	Dr. Bertalan Károly
Műszaki Bizottság:	Bics Lajos
	Jambrich Károly

Feltűnő kutatási eredmények Aggteleken.

Irta: dr. Jakucs László

A Baradla-barlangban folyó rendszeres kutatómunkáink során az idei nyáron felfigyeltünk egy érdekes jelenségre. A Baradla Fő-ágának 2100 méterénél /a távolság az aggteleki főbejáratától van mérve/ a barlangfolyosó mennyezeti magassága a korábbi átlagos folyosómagassághoz viszonyítva ugrásszerűen kb. 10 méterrel megnő. Ez a hely a Szultán-pamlaga nevű cseppkő-tetaráta mellett van, a Vaskapu-szorostól néhány száz méterre Jósvalő irányában. A szelvénykeresztmetszet hirtelen megnövekedéséből itt egy felső járatnak a csatlakozására kellett gondolnunk. A morfológiai megfigyelésből levont következtetés beigazolódott. A Szultán-pamlaga feletti meredek cseppkőves, sziklás oldalfalon felmászva, a patakmeder felett mintegy 15 méterrel magasabb szinten csatlakozó oldaljáratot találtunk. Ez az oldaljárat a megjelölt magassági szinten már vízszintesen halad és egyelőre 3 teremből áll. Fenekén, egy iszapos patakmederben gyenge vízszivárgású patak folyik, amely pataknak a vize /fluoreszceninnal megfestettük/ a Szultán-pamlaga vízfolyásában jut be a Baradla vízrendszerébe. A felső termék cseppkőképződményekben igen gazdagok. A folyosó jelenleg ismert végpontját egy teljesen zárt agyagszifon képezi, amely utját állja a továbbjutásnak.

Amint a Kis-Baradla víznyelőben folyó feltárási munkálataink ezt lehetővé tették, kutatóbrigádomat azonnal ráálítottam a szakasz folytatásának feltérására. Feltételezésem szerint ugyanis itt a Baradlának egy olyan felső szintű, az eddig megismert szakaszánál lényegesen hosszabb kiterjedésű folyosójáról van szó, amely kialakulását, jellegét tekintve nagymértékben hasonló lehet a Nehézt feletti inaktív felső folyosószakaszhoz, azaz a barlang fejlődésének korábbi, valószínűleg még épülezőtőén szakaszában ez a folyosó jelentette a barlang akkori aktív patakos főágát s a később "szifonjárat"-ként alatta kialakult és egyre bővülő, mélyülő mai főág-szakasz csak később vette át tőle az aktív nagyági jellegét.

A jelenleg is folyamatban lévő további feltárási munkálataink a tőlük várt eredményt, s még ismeretlen felső folyosórészek megismerését még nem hozták ugyan meg, de egészen más irányban nagyon feltűnő és váratlan leleteket szolgáltatottak. Emberi településnyomokat fedeztünk ugyanis fel ebben a szakaszban. Kutatótársaimmal, Putz Gizellával és Mizser Károllyal eddig a következő érdekes leleteket találtuk a felső "terrasz-barlangban":

- 1./ 4 db jellegzetes hallstatti kulturájú, durván megmunkált, fekete cserépedény töredéket.
- 2./ Félig kiégetett, barlangidegen agyagtömböket, amelyeknek anyaga nagymértékű hasonlóságot mutat a hallstatti edények anyagával.
- 3./ Egy vasból készült, hallstatti keru bőrlyukasztó tűt.

- 4./ Feltűnően sok faszén, hamu és koremmnyomot, ezeknek a koráig még nem tudtuk meghatározni,
- 5./ Kb. 36 db világosszínű égetett cserépedénydarabot, amely primitív zománcmázzal vannak bevonva. Ezek az edénydarabok a hallstatti kulturánál sokkal fiatalabb leletek, körülbelül a tatárjárás idejéből származók. Az edénydarabok lehetővé tették az eredeti edény biztos rekonstrukcióját. Az eredeti ép cserépedények kb. 20-25 cm magas, hengeres, vázszerű edények voltak, amelyeknek keresztmetszeti átmérője 4-5 cm volt csupán. Ezek az edények ivó, vagy tároló edények nem lehettek. Minden bizonynal olajfáklyák voltak amelyekben zsir, vagy olaj és szálas növényi rostokból álló kanócból égett. Magas, karosu tégelyszerű jellegüknek fogva csakis erre a rendeltetésükre gondolhatunk.
- 6./ Szenesedett állati gyapjudarabkákat.
- 7./ Meghatározatlan eredetű csontszilánkokat.
- 8./ Nagyon rossz megtartású, széteső, de határozottan felismerhetően rostos szerkezetű fáklyabetéteket.

Mindezeket a tárgyakat a felszínen, ásás nélkül találtuk, vastag koromréteggel befedetten. A felszíni talajrétegeket ugyanugy ahogyan a rajtuk heverő tárgyakat, vastag, még az ó-barlangban is szokotlanul erős bolygatatlan koromréteg fedte. A leleteket és környéküket fedő sértetlen, lábnyom nélküli lágy koromréteg vitán felül állóan bizonyítja, hogy a leletek a szóbanforgó helyre még a koromréteg képződése előtti időszakban kerültek, azaz ki van zárva, hogy esetleg valakinek az izetlen tréfájáról lenne szó.

A fent felsorolt leleteink jelentősége igen nagy. Nem azért, mintha ilyen leletek a Baradlából és a Domicából eddig még nem kerültek volna tömegesen is elő, hanem azért, mert a barlangnak egy olyan szakaszában találtuk őket autochton helyzetben, amely barlangszakasztól korábban azt tartottuk, hogy első emberi bejárója Vass Imre mérnök volt 1925-ben. Ezek a leletek a Baradla megismeréséről idáig elfogadott és vallott nézeteinket gyökeresen átfornálásra kényszerítik.

A Szultán-paulaga feletti "Terrasz-barlang" leletei kétséget kizáró módon bizonyítják azt, hogy a Baradla főágának Vaskapu utáni részeit az emberek Vass Imre előtt is ismerték, mégpedig ugyilát-szik több korszakban is. Ismerte már a hallstatti kora ember, s ismerték a tatárjárás korabeli cserépedények készítésének korában is, a XII.-XIII. évszázadban. Ha Vass Imre könyvének ezek után nagyobb figyelmet szentelünk, kiderül, hogy az ő általa írottak is megerősítik a mostani leleteinkből levont következtetéseket. Vass az Őriások-ternében leirt egy ayalogósvényt, amely az Őriástérni viznyeléstől a Ganinódes-kutjáig jól láthatóan kitaposott ut volt. Az ősvényen Vass meztlábás, máshol bocskoros láblenyomatokat vett ki világosan. A Ganinódes-kutjánál pedig egy fekete, a maiaktól

nagyon eltérő készítésű cserépkorsó darabjait találta meg. Az eddigi kutatási adataink alapján is párhuzamot lehet talán már vonni a két lelet között. A meztlábos nyomok és a fekete korsótörödékek ezek szerint a hellstatti ember nyomai lehetnek az Őriások-terében, a becskoros lenyomatok pedig jóval későbbi eredetűek, talán abból a korból származók, amelyből a názas cserépfaklyák is erednek a Szultán-panlagánál. A most talált leleteink tehát megerősítik Vass Imre megfigyelését a lábnyomokkal kapcsolatban, s ugyanakkor meg is magyarázzák azokat, amit Vass Imre viszont még nem tehetett. Ő a nagy víznyelőt övező meredek csuszós agyagoldalon általa észlelt csuszási lábnyomokból arra következtetett ugyanis, hogy a lábnyom emberét azon a helyen talán kötéllel engedték alá az ottani felső barlangnyílásból. Elvetette ezzel annak a lehetőségét, hogy a lábnyomok emberrel ugyanazon az útvonalon jutottak volna az Őriások-terébe, amelyen ő is, tehát végig a barlang Főágán. A Vass Imre által leírt csuszási nyomok feletti "kéhány" azonban nem a felszínre vezet, sőt nem vezetett oda korábban sen, hanem a Meseország előterébe. Korábban a lábnyomlelettel kapcsolatos magyarázatot kereső kutatásaink ezért irányultak elsősorban a Meseország felé. A Meseországban 1947-ben Róvász Lajos által talált rókaesontváz ekkor megerősíteni látszott annak a feltevésnek a lehetőségét, hogy itt korábban egy természetes barlangbejárat létezett. Az 1953-54 telén végzett ásatásainknak az volt a célja, hogy feltérjünk ezt a feltételezett régi bejáratot. A Meseország folyótársát elzáró két agyagszifent akkor átástuk és a második mögött egy kürtőrendszert találtunk, amely eléggé megközelíti a felszín, de a felső része vörös agyag által el van tönkölve. Bár a rókaesontváznak a helyzete elárulta azt, hogy a róka az általunk megnyitott kürtőből sehogyan sem juthatott be a Meseországba /fiatalabbkoru agyagfelszinen feküdt a csontváz, mint milyen koru agyagréteg a szőbenforgó szifonokat nemyezetiig, légmentesen feliszorolta/, mégis - jobb híján - feltételeztük, hogy ez az út lehetett az Őriások-terébe jutó ősenber utvonala. Az elképzelésnek azonban már akkor is voltak olyan támadható pontjai, amelyek miatt nem mertünk határozottan sikraszállani mellette. Ilyenek voltak a következők:

- 1./ A Meseország végében talált kürtő tetejének kitöltése típusos barlangi vörösgyag. Ugyanakkor a felszínnek azon a részén, amely alatt ezek a kürtők vannak /Galyatöbör/, nem terra-rossza, hanem rendzina talaj van, tehát a feltételezett felszínre nyíló kürtőszakasz eltérő kitöltése nem jelenkori felszíni becsásu.
- 2./ A rókaesontváz jelenléte nem bizonyíték, a már említett cknál fogva. A róka a Meseországba az utolsó egy-két száz év folyamán került be, amikor már az említett kürtőrendszer többszörös agyagszifonnal el volt zárva a meseországi szakasztól. Ez a róka ugyanúgy, ahogy a Raisz Keresztély által a Rókaág végében talált csontváz rókaéja, az aggteleki bejáraton át jöhetett be a barlangba, ahol eltévedt és addig bolyongott, amíg éhen nem pusztult.

- 3./ Érthetetlen volt, hogy a Meseország előteréből, ahonnan kényelmesen is lesétálhatott volna az ősember a Kinai-pagoda mögötti lejtőn, miért eresztette be magát a "kéményen" keresztül a Nagy-viznyelőhöz s miért innen ment fel ismét egy sokkal nehezebb útvonalon az Őriások-termébe? Hogy az ősember, ha a Meseország felől jött volna be, az Őriások-termének ezt a megközelítési útvonalát választotta volna, teljességgel hihetetlen. Hiszen a szőbanforgó "kémény" függőlegesen alászakadó torkát a Meseország felől nehéz megtalálni, s ugyanakkor onnan egy tágasan tátongó kapun át, hívogató és kényelmesen, kötél nélkül járható lejtő vezet le az Őriások-termébe.

Az itt felsorolt, s egyéb, még fel nem sorolt érveknek, valamint döntően a most talált Szultán-pamlagai leleteknek a bizonyítéka alapján határozottan amellettt kell állást foglalnom, hogy a Vass Imre lányomos emberei ugyanazon az útvonalon jöttek végig, amelyet Vass Imre felfedező útjának szoktunk nevezni, azaz a teljes baradlási Főágon. Az ösvény, amelyet Vass Imre leir, pedig csak a legutolsó, az árvizek által el nem pusztított rövid szakasza volt annak a hosszú kitanosított útvonalnak, amelyet a Főágon végig a korábbi barlanglátogatók kitanostak. Természetes, hogy Vass Imre a Főág korábbi szakaszaiban nem találkozott lábnyomokkal, hiszen ez időszakosan árvizi aktivitású barlangszakasz még ma is. A felsőbb, terrasbarlangrészekben pedig, ahol korábbi nyomokat találhatott volna Vass, nem végzett kutatásokat. Azok bizonyos emberi csuszási nyomok, amelyeket a viznyelő feletti agyagoldálan talált, szintén nem jelentenek semmit. Vass Imre is, első útja alkalmával először a "kéménybe" akart felmászni, hiszen a viznyelőtől csak errefelé van látható továbbjutási lehetőség. Nyilván azt tette a lábnyomok embere is, amit akaratlanul Vass Imre is tett először, hogy megpróbálkozott a csuszós agyaglejtőn a felette tátongó sötét üregbe való felkúszkodással, s csak miután ez nem sikerült neki, mert mindig visszacsuszott, vette észre azt a szűk oldalirányú továbbjutási lehetőséget, amelyen az Őriások-termébe vezető út nyílik. Vass Imre az általa észlelt csuszási nyomoknak ezt a kézenfekvő, természetes magyarázatát nyilván azért nem vetette fel, mert ezzel azt kellett volna elismernie, hogy előtte már mások is végigjárták a Baradlát, tehát felfedezése nem teljesen új.

A fent előadott érvek alapján tehát meg kell állapítanunk, hogy a Baradla Vaskapu utáni szakaszainak Vass Imre nem felfedezője hanem /anélkül, hogy ezzel az ő érdemeit a legcsekélyebb mértékben is csökkentenénk/ ő csak első térképezője és részletes leirója volt.

.oOo.

Jakucs L. kiegészítő jegyzete:

A fenti sorok megírása és közlésre való átadása óta újabb leletek kerültek elő a Baradla Vaskapu utáni folytatásából. Ezeket a leleteket részben P a t e k E r z s é b e t régész, akit hívásunkra a történeti múzeum elküldött a leletek és a helyszín megvizsgálására, részben kutatótársaimmal mi magunk találtunk. Az

ujabb leletek két helyről, a Szultán-pamlaga feletti terraszer-
mekből és az Őriások-terméből kerültek elő. Részletezve a követke-
zők:

Kb. 14 db hallstatti /mintegy 3000 évvel ezelőtti/ cserépe-
dénydarab a Szultán-pamlagától.

Szenesedett buzaszemek az egyik hallstatti cserépedényben a
Szultán pamlagánál.

2 db "bükki-kulturájú" cserépedénydarab az Őriások-terméből,
a Ganimédes-kutja nevű cseppkőcsoport alatti területről.

4 db hallstatti kulturájú cserépedény darab az Őriások-
terméből, a Ganimédes-kutja alatti területről.

2 db egyelőre meghatározatlan koru cserépedény darab /a
kettő egy egész korsót alkot/ az Őriások-terméből, a Ganimédes-
kutja alatti területről. Ezek a korsórészek fehér, mázolatlan
cserépből állnak és a korsó fenekét egy lapos, alkalmas mészkelep
képezi. Primitív, nagyon feltűnő kidolgozású darab, amelyenhez
hasonlóról a baradlai leletek között eddig nincsen tudomásunk.

A Szultán-pamlagának érdekes leleteit korban Patok Erzsébet
ősrégész, illetve a történelmi és a néprajzi múzeum határozta meg.
Ezek szerint a Vaskapu utáni szakaszban az eddigi meghatározások
szerint az alábbi korok vannak leletekkel igazoltan képviselve:

- 1./ Bükki-kultúra /kb. 6-7000 évvel korábban/
- 2./ Hallstatti-kultúra /kb. 3000 évvel korábban/
- 3./ Tatárjárás kora /XII-XIII. évszázad/
- 4./ A történelmi újkor /XVIII-XIX. évszázad/. Ez utóbbi
kort jelző leletek kor meghatározó értéke pontosabb
időbeli azonosítást nem enged meg, úgyhogy ezek már
Vass Imre után is bekerülhettek a Baradla Vaskapu utáni
szakaszába.

A kutatások ennek az izgalmas problémakörnek a végleges
tisztázására továbbra is folyamatban vannak.

A jangsoi Piljendung barlangjai.

Dél-Kínában középső és felsőpaleozóji, valamint triázmész-
vekből felépített hatalmas karsztos tönk terül el. ENy-i fele az
u.n. Jünnan-Kujcsoui Fennsík /röviden Jünkuj-fennsík/ 1.000-2.000
m magasra kiemelt karsztos planina, míg tőle DK-re közel a tengerszint-
szintjéig leterolt szigethegyes karsztvidék /külföldi irodalomban
átvett néven "kukarsztvidék"/ terül el. A Jünkuj-fennsík kiterjedése
/beleszámítva a burmai San-fennsíkot, valamint a Sziamba, Laosz-
ba és Vietnámba áthúzódó részeket is/ mintegy 450.000 km²,
míg a szigethegyes karsztvidék közel 350.000 km²-t tesz ki. Ez
együttesen kb. 800.000 km²-t kitevő terület a világ legnagyobb
összefüggő karsztvidéke.

A szigethegyes karszt jellegzetes hegyformái.

A szigethegyes karszt két alapvető, jellegzetes hegyformájú
a karsztos kuphegy és a karsztos toronyhegy. Mindkét forma sajátos
klimatikus morfológiai képződmény, mely a trópusi szavannák
egyes szubtrópusi tájak karsztjaira jellemző. Különösen Dél-
Kínában fejlődtek ki nagy területen a karsztos szigethegyek, de
megtaláljuk azokat Délkelet-Ázsia több más helyén, továbbá a Kína
és Nagy Antillákon, a mexikói Jukatán-félszigeten, stb.

Szigethegyes karszt általában ott alakulhat ki, ahol

- a./ az évi csapadékmennyiség legalább 1000-1200 mm és
- b./ az évi középhőmérséklet 17 - 18° C felett van.

A két éghajlati elemnek a karsztosodás intenzitására gyakorolt
együttes hatását egy mutatóval, az u.n. egyszerű klimafaktorral
is kifejezhetjük. Képlete:

$$K_f = cs.t,$$

ahol cs = évi átlagos csapadékmennyiség m-ben, t = évi közép-
hőmérséklet C°-ban. /Megjegyzem, hogy a fenti képletből csupán a
csapadék van többé-kevésbé lineáris összefüggésben a karsztos
lepusztulás intenzitásával, a hőmérsékletnek csak közvetett, de
nem kevésbé fontos szerepe van /növényzet, CO₂, szerves savak, stb.
A képlet alkalmazásából megszerkesztendő következtetéseket levonni nem
lehet, az csupán arra alkalmas, hogy a különböző éghajlati elemek
nek a karsztosodásra gyakorolt együttes hatását szemléltetőbben
kifejezhessük./

Lássunk néhány példát a szigethegyes karszt két alapvető éghajlati
elemének számszerű alakulásáról, valamint néhány jellemző adatot
a mérsékeltövi karsztról:

	Földrajzi szélesség	Tenger-szint feletti magasság	Évi átlagos csapadék mennyiség	Évi közép-hőmérséklet	Klimafaktor
<u>Szigethegyes karszt</u>					
Kujlin /Kína/	25°19'	150 m	1914 mm	19.5°C	37.3
Hanoi /Vietnam/	21°10'	13 "	1775 "	23.3°C	41.4
Havana /Kuba/	23°10'	62 "	1137 "	25.0°C	28.4
Kingston ENY /Jamaica/	18°05'	kb. 500 "	2000 "	24.7°C	49.4
<u>Mérsékeltövi karszt</u>					
Aggtelek /Magyar karszt/	48°28'	360 m	657 mm	8.3°C	5.6
Cosnic /Jugoszláv karszt/	44°33'	570 "	1626 "	8.7°C	14.1
Kunming /Jünnani-femsik/	25°02'	1893 "	1038 "	15.9°C	16.5
Kujjang /Kujcsoui-femsik/	26°34'	1057 "	1218 "	15.7°C	19.1

Ha még több számítást végeznénk, úgy találnánk, hogy a szigethegyes karszt klímafaktora általában 25-60 közt mozog. Ezen érték körül /ha a hőmérséklet ezen belül meghaladja a 25°C-t/ már a trópusi őserdőkarsztba való átmenet jelentkezik.

A szigethegyes karszt kialakulását elősegítő két alapvető éghajleti elem mellett a karsztosodási folyamat fokozottabb intenzitását egyéb éghajleti körülmények is befolyásolják. Az a tény, hogy pl. Kínában Kujlin-Jangsó vidékén a nyári monszun ideje alatt egy hónap alatt annyi csapadék lehullhat, mint nálunk Aggteleken egy év alatt, az a karsztos eróziót nagy mértékben fokozza. A lehulló csapadék korrodáló hatását is - még nem kellően elemzett adatok alapján - közel a duplájára emeli a csapadék fokozott sótartalmát, ami a trópusi vidékeken, ill. a monszunklima alatt a gyakori kisülések következménye.

A karsztos lepusztulási folyamatot a klímaviszonyokon kívül természetesen az adott közteteni és tektonikai tényezők is alapvetően befolyásolják. A Délkínai-karsztvidék helyenként több ezer méter vastag, tiszta, vastagnedves, a tektonikus erők által csak helyenként megbolygatott, részben kienelt mészkőtönkjére ideális előfeltételeket jelent a karsztdegradációs folyamat számára.

A szigethegyes karszt kialakulása kétségtelenül alapvetően klimatikus tényezők következménye. A kialakulás folyamata azonban még mindnagig nem kellően tisztázott kérdés.

Véleményem szerint a szigethegyes karszt a kienelt mészkőtönkből az igen gyorsított berogyási folyamat útján, a tönk térbeli hidrográfiai hálózatába jutó nagy mennyiségű, agresszív csapadékvíz intenzív korróziós-eróziós hatására jön létre. E folyamatban nem elhanyagolandó a nagyobb földalatti üregrendszerek felszakadozása, valamint az erőteljes felületi /areális/ erózió,

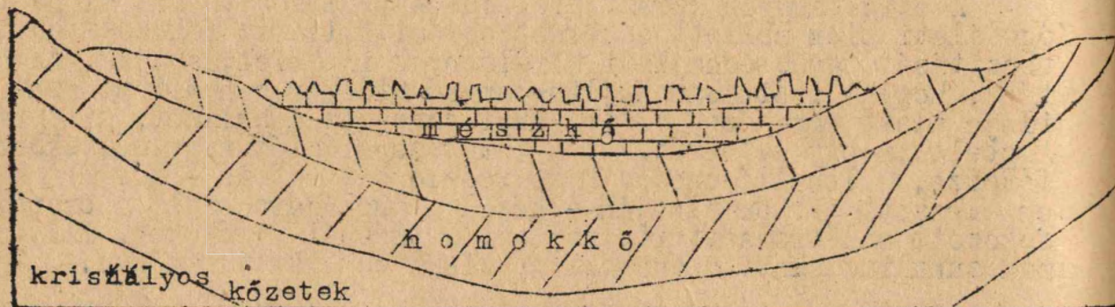
majd - a hegyközi síkságok láncolatának kialakulása után - a folyóvízi laterális erózió sen.

A Tájékoztató szűk terjedelme nem teszi lehetővé, hogy a szigethegyes karszt genetikai problémáival most bővebben foglalkozzam, ezért cikkemben csupán a szigethegyes karsztvidék egyik jellegzetes hegytípusával, a karsztos toronyhegy kialakulásával kívánok foglalkozni.

A Délkinai karsztvidék soktízezer mészkőtornya közül kiemeltek egyet, a jangsói Piljendungot és ennek ismertetésén keresztül vezetem le a karsztos toronyhegyek általános kialakulására vonatkozó elképzeléseimet.

A Piljendung kialakulása.

A Piljendung, mely szó szerinti fordításban így hangzik: Virágos Barlangok Hegye, a délkinai Kuangszi tartomány régi székhelyétől, Kujlintól 60 km-re DK-re, a kis Jangsó városka közelében található. Egyike azon permokarbonszénidőben keletkezett szigethegyeknek, amely Kujlin vidékétől DK-i irányban, mintegy 150 km hosszúságban és 10-50 km szélességben a Kujcien felmentén húzódnak.

1. ábra. A Kujlin - Jangso melletti szigethegyes karsztvidék vázlatos metszete Wissman szerint. A Piljendung egyike az itt kiemelkedő sokezernyi mészkőtornynak.

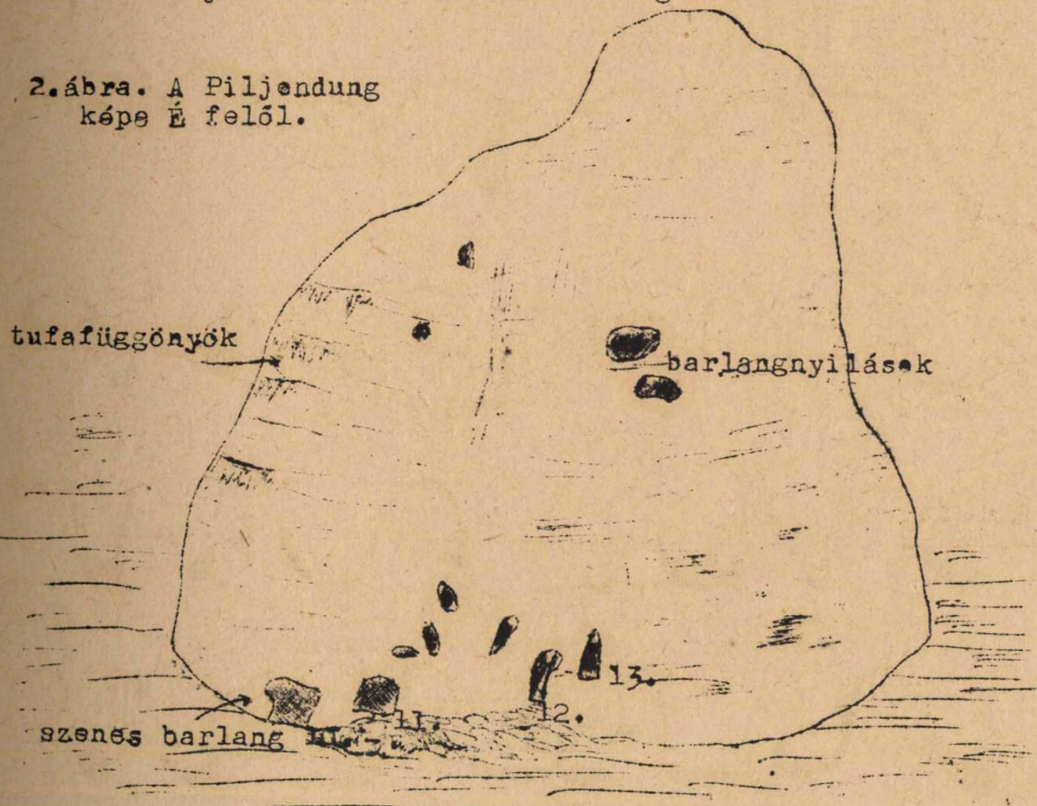
A torony meredeken emelkedik ki a minden oldalról határoló alluviális hegyközi síkságból. Alapkiterjedése DNy-EK-i metszeten 190 m, ENy-DK-i irányban 105 m. A sziklatömb magassága becslés szerint 100-130 m, falainak dőlése a csúcs felé 70-80°. A kőzet - karbon mészkő - rétegződése közel vízszintes. A torony keleti falán egymás felett több emeletnyi magasságban trópusi tufa

függöny sorozatokat figyelhetünk meg. Ez utóbbi kialakítását elősegítette a meredek falak revedéseiből kinövő örökzöld cserjés növényzet.

A torony közelében kis patakocskák csorgóznak. Amikor ott jártam "télvíz" idején, alig 2-3000 liter vizet szállított percenként, de nyáron, a csapadékos monszon beköszöntése után vízhozama többszázszorosára emelkedik. Azaz, inkább csak emelkedne, mert az élelmes kínai parasztok hatalmas víztároló medencéket létesítettek utjában, ahol nagymennyiségű vizet gyűjtenek össze, hogy a száraz évszakban is öntözni tudjanak.

Ez a kis patak nagy szerepet játszott a karsztos tájrészlet mai formakincsének kialakításában. Egyes geológusok - így a szovjet Gvozgyeckij is - a pliocén végére teszik a táj karsztos lepusztulási folyamatának kezdetét. Kis patakunk őse ekkor a kiemelkedett fennsík mélyébe vágta magát, szűk, majd egyre bővülő földalatti járatokon át sietett a tenger felé.

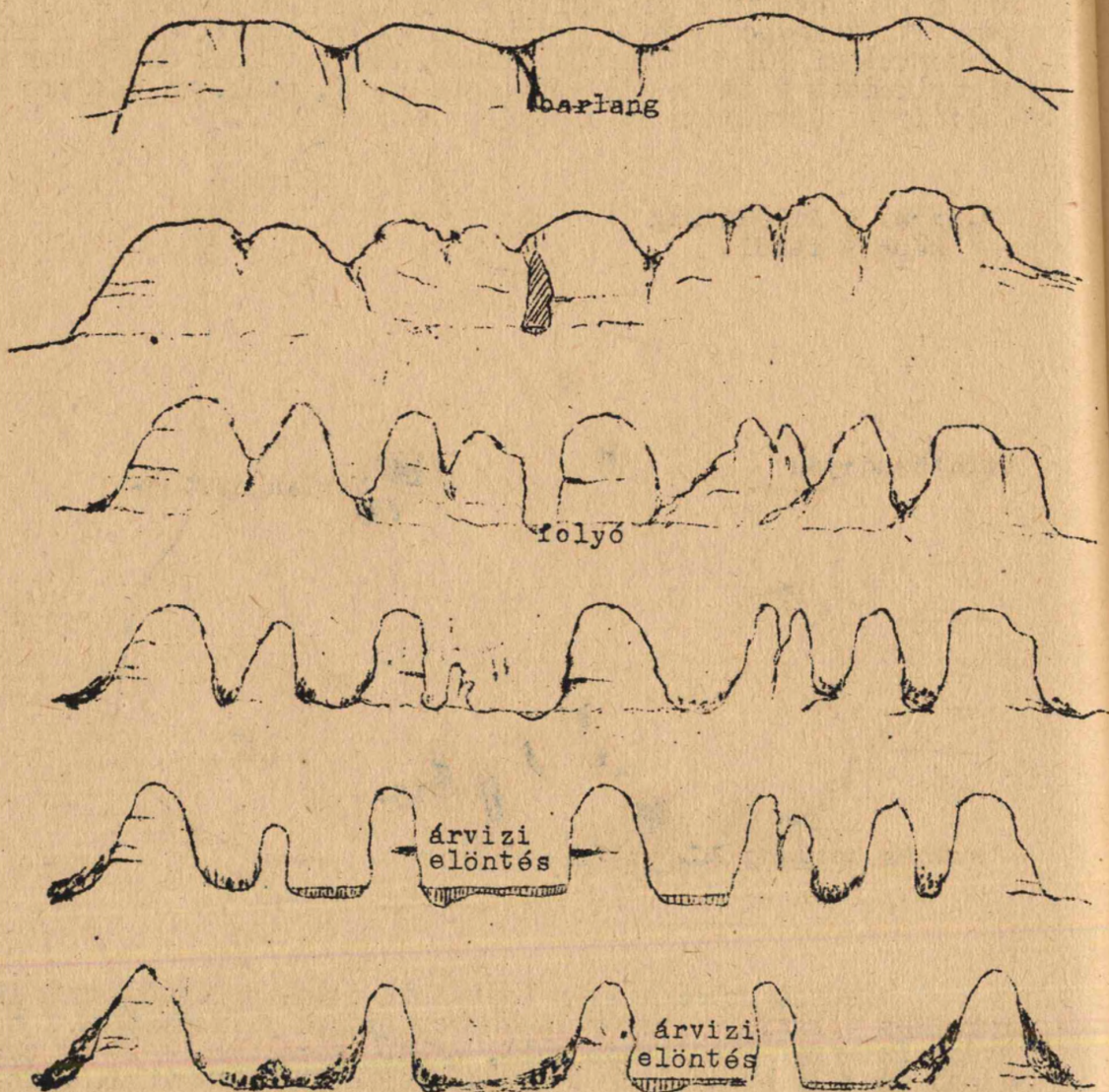
2. ábra. A Piljendung képe É felől.

A bőséges csapadék igen kedvezett a dolinaképződésnek is. A karsztos térszint egyre mélyebb berogyások jellemezték. A berogyási folyamat igen gyors volt, szinte versenyre kelt az egyre újabb és mélyebb járatokat kereső földalatti patakkal. A dolinak mélyülésük során számos inaktív barlangjáratba is beszakadtak, de a leomló törmelék a barlangok nagyrészének a bejáratát eltönte. Számos dolina egybekapcsolódott, dolinasorok, uvalák jöttek létre.

A dolinák közt meredek gerincek emelkedtek ki, a tetejük ma a régi karsztfennsík egy-egy konzerválódott darabkáját őrizte meg. A dolinák egybekapcsolódása fokozatosan egymástól elszigetelt hegycsúcsokká változtatta őket, bár az eredeti tektonikai vonalak mindmáig jól megfigyelhetők elrendezésükben. E hegyek kupalak voltak, toronyformák csak elvétve akadtak.

Az erózióbázis-süllyedésének megszűntével a földalatti hidrográfiai hálózat további mélyülése sem folytatódhatott. Az egybekapcsolódó dolinák és uvalák teteje egyszintre került patakunk szintjével, amely ekkor utjának már csak kis részét tette meg földalatti üregekben. Ezek is egyre inkább beszakadoztak, eltorlaszolódtak, így utját a zög-zugosan egymásba kapcsolódó hegyközi síkságok felszínén tette meg.

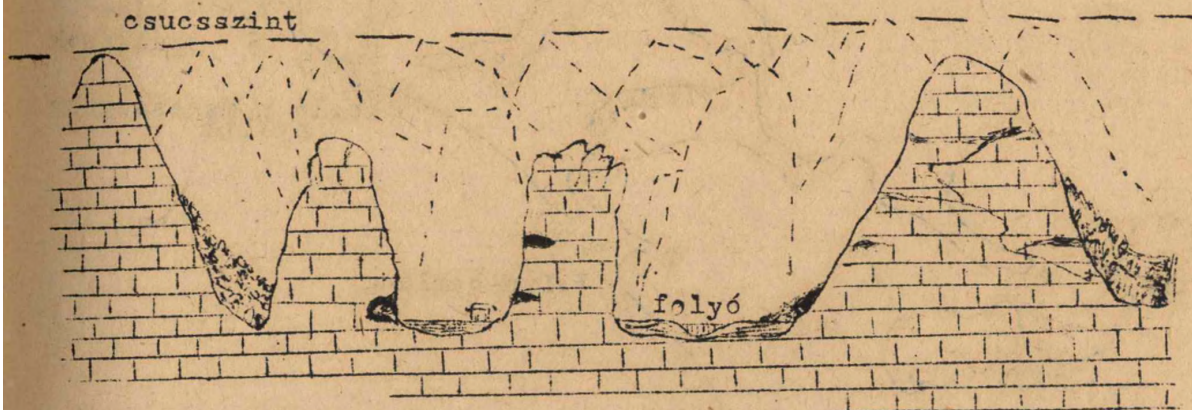

3. ábra. Karsztos kup- és toronyhegyek kialakulása.

Évről-évre a nyári munszunk továbbra is szinte dézsából öntötte a tájra a csepédéket. A buja örökzöld növényzet korhadása, rothadása sok széndioxidot, szerves savakat termelt. Amikor egy-egy felhőszelekadás után a vizözön végigszárguldott a hegyközi síkságok alján, a széndioxiddal és szerves savakkal feldusult aggresszív víz ellenállhatatlan erővel támadta az utjába eső szikla tömböket, a környező kúrok lábát. Szétmálasztotta a télen legördült szikla-tömböket, alámosta a meredek sziklaldalakat. Az egyensúlyukat veszített, meglezult sziklafalak belezuhantak az áradló vízbe. Tetemük nem sokáig maradt ott, a rohanó víz korróziós-eróziós munkája rövid idő alatt felemésztette őket.

A Piljendungot egy időben csak az északi felén mosta a víz. Később egy nagy dolina felnyílása folytán a déli felét is elérte az áradló víz, s most már szinte szigetként emelkedett ki nyár idején az áradatból. Ekkor még ember nem élt ezen a tájon. A víz creális eróziójának utját mesterségesen senki nem gátolhatta.

Az árvíz rangeteg herdéléket görgetett, vastag iszapot ülepített le. Az alacsony szintű barlangjáratokat agyaggal tömte el. Ha az ár végleg elvonult egy-egy torony vagy meredek gerinc ostromától, ott a termelék felhalmozódott, a tornyokból ismét kupok, kúpsorok alakultak ki, más kupokból pedig újabb tornyokat formáltak a természet pusztító-építő erői....

4. ábra. Hegyközi síkságok szelvénye Jangszónál.

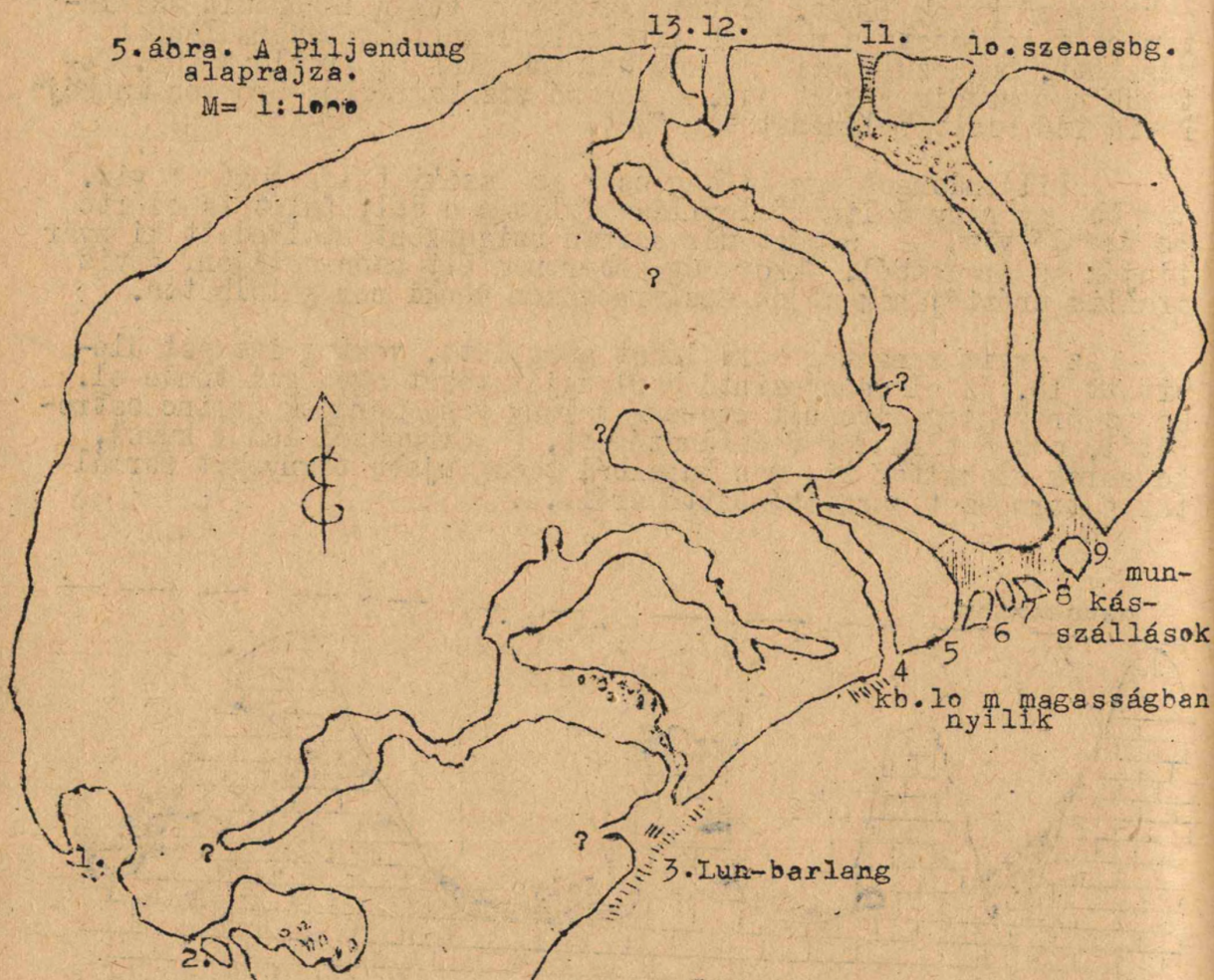
Egyszerű szavakkal így lehetne jellemezni ezt a folyamatot, amely a szigethegyek, a különböző karsztos torony és kúpsorok kialakulásához vezetett. A laterális erózió elvitathatatlan szerepét a toronyhegyek kialakulásában mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy napjainkban valamenyi toronyhegy közelében ott található az aktív vízfolyás vagy annak korábbi medre. Ezek a tornyok általában alacsonyabbak, mint a környező, rendszerint gerincszerű sorozatban /mintegy vízállástóként/ elhelyezkedő kupok, kúpsorok, kúpsorok. Ezek a kupok egy nagyobb kiterjedésű területen általában egyforma nagasságu csúcstengert alkotnak, mely a hajdani platófelszint jelzi.

A Piljendung barlangjai.

Az egyes karsztos toronyhegyeket a régi földalatti vízhálózatot jelző üregek lemetszett darabkái szelik át. Némely barlangszáj csaknem a torony tetején megközelíthetetlen meredek sziklafalakban nyílik, másokba viszont könnyűszerrel besétálhatunk.

5. ábra. A Piljendung alaprajza.

M = 1:1000

A Piljendung különösen gazdag barlangokban. A talajszinttől számított 20 m-es magasságig különböző oldalakon összesen 13 barlangnyílás található. A barlangok együttes hossza vázlatos felmérésem szerint 584 m, a sziklatömb alapterületére vonatkoztatva annak mintegy 12 %-át foglalja el.

Keletkezésükben a karsztos korrózió játszhatott fő szerepet. Legnagyobb az u.n. Lun-barlang, mely több nagy teremből áll. Járatának hossza 183 m. A 9. és 10. nyílást összekötő átmenő barlang, csaknem leszeli a torony BK-i végét. Ez a barlang 138 m hosszú, 7-10 m magas és 2-3 m széles. Nagyobb méretű még a 8. és 13. nyílást összekötő járat, mely 166 m hosszú, 4-5 m magas és ugyancsak 2-3 m széles. Az egyes járatok végei eltömődtek,

bontás útján a folytatásukat meg lehetne találni.

Helyzeténél fogva a torony valamennyi barlangja inaktív, rusztulás, eltömődés állapotában levő üreg. A cseppkőképződés valamikor nagymértékű lehetett, ma már azonban az üregek 90%-a teljesen száraz, csepegő vizeket csak kevés helyen találunk. A cseppkőképződményeket összetördelték, a megmaradottakat és a falakat a kijárati részek közelében vastag koromréteg fedi.

A szivárgó vagy folyó vizek hiánya miatt a barlangban a régi, összefüggő barlangrendszerben élt valódi barlanglakó állatok utódait ma már nem lehet megtalálni. A Piljendung barlangjain kívül még a környéken vagy 50 barlangban megfordultam, de barlangi élőlényekre hosszas gyűjtési munka során is csak egy helyen akadtam. A régi karsztlató földalatti állatvilágának fennmaradására a karsztnak szigethegyekké való szétDarabolódása nem kedvezett. De nem kedvezett az sem, hogy a jobban hozzáférhető barlangok nagy részébe már a legrégebb időkben az ember telepedett be...

Ha a Piljendung barlangi üregeinek köbtartalmát az egész torony tömegéhez viszonyítjuk, érdekes számot kapunk. Grund számításai szerint 1 m³ mészkőből átlagban 0.0024 m³ jut az üregekre, azaz 2.4 ezrelék. Piljendung üregessége csak a bejárható és általában felmért üregeket figyelembe véve 5.-%, s ha számításba vesszük a még hozzá nem férhető, általában magasabb szinten levő üregeket is, akkor ez az arány 7-8 %, ami e vidéken általánosítható, annál is inkább, mivel számításokat végeztem több más toronyhegy esetében is és hasonló nagyságrendű adatokat kaptam. Az okot ismét csak az e területen érvényesülő gyorsabb, intenzívebb karsztos lepusztulásban, a fejlettebb földalatti vízlevezető hálózat kialakulásában kell keresnünk, mely elsősorban a klimatikus adottságok következménye.

Megkísértem, hogy az egymás közelében levő karsztos toronyhegyek barlangjai között összefüggéseket találjak s így - legalább egy szűkebb körzeten - rekonstruálhassam a terület hajdani földalatti hidrográfiai hálózatát. A munkát megnehezítette egyrészt az, hogy a tornyok a területnek mindössze 10-20 %-át teszik ki, másrészt pedig az a körülmény, hogy a vélt barlangfolytatást a környező törmelékekkel burkolt, ma már inkább kupoknak nevezhető egykori tornyok oldalában nem lehetett felfedezni. Ennek ellenére főleg morfológiai alapon számos egymástól távolieső torony barlangjai közötti összefüggést teljes biztonsággal sikerült megállapítani. Sajnos, időm túl rövid volt ahhoz, hogy ezzel az érdekes témával bővebben foglalkozhattam volna.

Végezetül valamit a barlangok hasznosításáról. Mint említettem, a barlangok zöme száraz, ennél fogva egészséges. Mivel az évi középhőmérséklet 20-21° C, a barlangok átlagos hőmérséklete is kb. ennyi. Az éves átlagtól a barlang bejárati részeinek hőmérséklete a külső hőmérséklettől függően legfeljebb - 4-5° C-szal tér el. Ez azt jelenti, hogy nyáron kellemes hűvös, télen pedig kellemesen meleg. Ezen a kedvező adottságok miatt a barlangok kiválóan alkalmasok lakás céljaira. Vastag kitöltésük való-

szinüleg számos kulturréteget rejt magában, ezek felásására azonban eddig még nem került sor. De a mai kor embere is hasznosítja ezeket az üregeket. A Piljendung 5-től 9-ig terjedő szádáinak belső részében például munkásszállást létesítettek, itt laknak a hegy tövében létesített középüzemi népi kohó munkásai. A 10. és 11. bejáratokon keresztül elérhető tágas barlangteremben faszénraktárt rendeztek be, ahol több tucat vagon faszént tárolnak. Egy másik karsztos toronyhegy gyomrában marhaistállót rendeztek be, a harmadikban egy kosárfonó üzem működik, a negyedikben disznóhizlaló van és így tovább. Sok-sok költséges beruházást lehet megtekinteni az által, hogy ezeket a nagy, egészséges, száraz barlangi üregeket felhasználják.

x x x

A Piljendung csupán egyetlen szerény tagja annak a megszámlálhatatlan karsztos kup- és toronytömegnek, amely Dél-Kínában a Jangcétól a Tonkini-öbölíig terjed. Az ittlévő barlangok százai ezerrel tenérek titkot rejtenek még. Az Uj-Kina fiatal geográfusai, antropológusai és más szakemberei már hozzáálltak, hogy betekintsenek a kevesett tanulmányozott világba. Reméljük, hogy magyar szakembereknek is módjukban lesz e téren is segítséget nyújtani kínai barátainknak.

Balázs Dénes

Jelentés az 1959. évi karszt-és barlangkutatóisainról.

Irta: dr. Leél-Össy Sándor

Az 1959. év folyamán részben a Magyar Tudományos Akadémia tudományos tervmunkálatainak a keretében - mint az Egyetemi Földrajzi Intézet külső munkatársa -, részben a saját külön kutató-programom alapján rendszeresen egyéni karsztmorfológiai és barlangkutatókat végeztem Magyarországon több karsztvidéken.

Fő kutatásterületen a Déli-Bakony /az Agártető és a Kabhegy hegycsoportja/ volt. Itt a két hegycsoport nagy kiterjedésű pliocénkori bazalttakarói alól a peremeken a közép- és harmadkori karsztos kőzetekből álló alapzat kerül a felszínre. A két hegycsoport karsztosodása azonban sok tekintetben különbözik egymástól, és így kiváló alkalmat nyújtanak az összehasonlításra.

A Kabhegy karsztja változatos kőzettani felépítésű /triász dolomit, jur-és krétakeri mészkövek, eocénkori nummulinás mészkő/ és karsztjelenségekben viszonylag gazdag. Ilyenek az északi oldal fejlett víznyelői hosszú buvórtakkal, /Úrkuti Macskalyuk, Fenyvesi-víznyelő, Betyáryuki-, Nyirfási- és Padragi-víznyelő./ A legnagyobb méretű közülük a Fenyvesi-víznyelő, amely alatt még 1958-ban barlangfeltárást is megkíséreltem /kb. 8 m mélyre jutottam le/. Nagyobb barlangot ugyan nem sikerült feltárnom, de meggyőző bizonyítékokat szereztem rá, hogy a Déli-Bakonyn - a nagyméretű víznyelők alatt! - nincsenek járható méretű barlangok, csak járhatatlanul szűk hasadékok vezetnek le a csemadékvízet a mélybe. Legfeljebb a víznyelők bejárata tárgult kicsiny kőfülkévé /Macskalyuk, Padragi-víznyelő/.

Ezzel szemben az Agártető hegycsoportjának az ÉNy-i és Ny-i szélén egységes dolomittérstint találunk, amely csak részben karsztosodik. A területre inkább az erőteljes mikrotektonikus feldaraboltság és a speciális domitlépusztulás a jellemző. Sasbárcszerű, kicsiny, alacsony, de igen meredek kopár és sziklás különálló dolomitrögökből áll. Legjellegzetesebbek: a Cseked-hegy /318 m/, a Kisbakony /326 m/, valamint a 215 és 212 méteres kis rög. Mindegyikre jellemző az asszimmetrikus keresztmetszet /féloldalas kibillenés/, az erős aprózódás /kőfolyásos törmelék-lejtők/ és a kipreparált, változatos dolomitszirtek.

Karsztjelenségek az Agártetőn és környékén alig fordulnak elő. Karsztmorfológiai szempontból tehát a terület csak régekarszt-nak tekinthető. - Egyetlen kis barlangja: a Bonárd-barlang /Dabos-vasztától EK-re kb. 200 méterre fekszik/ inkább csak kőfülke, amelyet egy tektonikus hasadék mentén a dolomit aprózódásos lepusztulása hozott létre. Tehát nem tekinthető karsztos barlangnak. Hossza alig 6 m, de két szintje van egymás felett /Egyszeres barlang/. - Ezenkívül legfeljebb a dolomitszirtek kisebbfokú karsztosodását említhetjük meg karsztjelenségként. - Dolinák és víznyelők csak az Agártetőtől DNy-ra: Zalahaláp és Hegyesd között fordulnak elő /ezek is alig néhány méteresek/, de ez a terület már inkább a Tapolcai-medence északi felén - szármáciai mészkövön -

kialakult medencefenéki karszthoz tartozik.

Másik kutatásterületen: a Tapolcai-medencétől ÉNy-ra elterülő kicsiny és alacsony Sümei-hegyvidék, tulajdonképpen már nem tartozik a Déli-Bakonyhoz, hanem részben önálló kistájnak tekinthető. A hegyvidék ÉNy-i része: a Sümei Várhegy és a Csucscs-hegy krétakori mészkőből felépült rögök, de - kicsinységük és szövedérségtől folytán - komolyabb karsztjelenség nem alakulhatott ki rajtuk. Mint helyi érdekesség megemlíthető a Sümetől kb. 1 km-re DK-re található kicsiny, kopár "miniatűr" karsztfennsík. - A Sümei-hegycsoport DK-i részén az Agártető nyugati peronvidékéhez hasonló jellegű és eredetű kicsiny, kopár és meredek dolomit-rögök emelkednek /Hármashegy és környéke/.

A Keszthelyi-hegységtől É-ra a Déli-Bakony két nagy bazalt-takarójához /Kőb-hegy, Agártető/ hasonló, nagyobb kiterjedésű bazalttáblák terülnek el. A Kovácsi-hegy és a Tátika bazaltfennsíkján több kicsiny és érdekes barlang alakult ki, amelyeket a nyáron részletesen tanulmányoztam. A Kovácsi-hegy Ny-i peremén Vindornyaszállástól K-re 2 km-re/ kialakult - geomorfológiai és tektonikai szempontból egyedülállóan különleges - 2 km hosszú, 5-20 m mély, félkör alakú "bazaltszakadékutca" oldalában található a Vindornyai Vadlánylik kb. 10 m, míg a Kőkanra kb. 4 m hosszú, kicsiny kőfülke. A legnagyobb a Tátika Ny-i meredek, sziklás oldalának /Alsóvárhegy/ szelvényében rejtőző Kőlik, amely mintegy 20 m hosszú és 8 m mély. - E barlangok természetesen nem karsztos eredetűek, hanem vulkánikus kőzetben a fiatal-pleisztocén kori tektonikus mozgások hatására kialakult hasadékbárlangok. Kicsinységük ellenére a rögök nemben szinte egyedülálló, különleges képződmények, amelyek genetikailag legfeljebb a nátrai /Ágasházi/ Csörgőlyukhoz hasonlíthatók. A szakirodalomban először Darnay Béla tett róluk rövid említést. /L. Földrajzi Értesítő 1954./

A Tátika-hegycsoporton folytatott geomorfológiai kutatásainat felhasználva rövid ideig tanulmányoztam a szomszédos Keszthelyi-hegység É-i részének a karsztjelenségeit is. A Keszthelyi-hegység nagy részét triász kori dolomitból álló alacsony, de meredek oldalu, kevéssé feldarabolt hegység. Kőzetanyaga folytán jelentősebb karsztos formák nem várhatók rajta, viszont a pleisztocénban és a harmadkor végén nagyarányú hévizes működés zajlott le a területén. Az őshévíz által létrehozott Cserszegtomáji-kutbarlangtól /amelyet néhány éve tanulmányoztam/ eltekintve - a legjelentősebb hidrotermális képződmények a Rezi Várhegyen és a vele összefüggő Meleghegyen találhatók. Itt főleg a - Darnay Béla által felfedezett és leírt - "Sinkalik"-at tanulmányoztam, amelyről megállapítottam, hogy dolomitban tektonikus hasadék mentén kialakult kicsiny /10 m hosszú/, de jellegzetes, hévizes eredetű barlang /gömbfülkék, aragonit lerakódások/. Régészeti leleteket is találtak benne. Ezenkívül a Rezi Várhegy csúcsa közelében még több kicsiny kőfülke található típusos hévizes formákkal /szabályos gömbfülkékkel/.

A további karszt- és barlangkutatásaimról csak egészen röviden számolok be, miután ezek csak reambulációs jellegű, ellenőrző vizsgálatok voltak a régebbi kutatásterületeimen. A reambulá-

ciók során azonban többször is részletesen tanulmányoztam az általam 1950-ben feltárt és leírt Ürömi-viznyelőt. /L. Hidrológiai Közlöny 1952./, amely Budapest környékének egyetlen aktív viznyelő barlangja. Az időközben eltömődött barlangot két ízben is újra feltártam és megnyitottam. Eközben megfigyeltem a viznyelőben felülről lefelé állandóan folyamatban levő, lassu és szakaszos anyagvándorlást. Ez alkalommal is szeretném felhívni rá Társaságunk vezetőségét, hogy tegyen lépéseket egyrészt a Természetvédelmi Tanácsnál az Ürömi-viznyelő védetté nyilvánítására, másrészt az illetékes helyi hatóságoknál a szükséges biztonsági berendezések megtétele céljából, miután jelenlegi állapotában a viznyelő életveszélyes!

Szálláslehetőségek

barlangkutatók részére az Aggteleki-karsztvidéken.

1./ Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem

Ásvány és Kőzettani Tanszékének Jósvafői Kutatóállomása.

Megközelíthető Jósvafőről a lófejvölgyi-elágazásig a sárga, onnan a sárga négyszög turista jelzés mentén. /1.5 km/

Férőhely: 20 fő részére. Térítési díj: az egyetem által megállapított feltételek szerint. Takaró kellő számban rendelkezésre áll.

Előzetes helyfoglalás: az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Ásvány és Kőzettani Tanszékén dr. Papp Ferenc egyetemi tanárnál /Budapest, XI. Stoczek u. 2. Telefon: 258-930 v. 259-760/

2./ Élelmezésügyi Minisztérium Kinizsi Sportköre

Barlangkutató csoportjának égerszögi kutatóháza.

Megközelíthető Jósvafőről a piros jelzésű turista úton /4.5 km/. Egerszögről szintén a piros jelzés mentén /1.5 km/ és Aggtelekről az országos kék jelzésű úton /6 km/.

Férőhely: 10 fő. Térítési díj: 5 Ft éjszakánként és személyenként. Főzési és fűtési lehetőség. Takaró van.

Előzetes helyfoglalás: Elm. Min. Kinizsi SK. Balázs Dénes szakosztályvezetőnél /Budapest, V. Akadémia u. 1-3. Telefon: 121-979./

Kötél, kötélhágcsó.

/I. rész./

Irta: Csók Rémo

A XX. század embere gyakran elhagyja a civilizáció biztonságos kényelmét; hogy a természet vad és féktelen erőivel küzdelemre keljen. Különösen vonatkozik ez a barlangkutatókra, akik vasárnaponként leereszkednek a föld mélyének csodálatos tündérvilágába.

Nekik a szédülést még csak hírből sem szabad ismerniök. Ismerniök kell viszont saját képességeiket és a tervezett túra nehézségeit. Tökéletesen tisztában kell lenniök segédeszközeik használatával, mert csak így hajthatják végre sikeresen egy-egy komoly barlangturájukat.

A mélységhez hozzá lehet szokni, különösen barlangban. Legjobb kezdetből fogva arra szoktatni magunkat, hogy felfelé tekintünk, nem pedig lefelé. Barlangban kevésbé fog a szédülés meglepni bennünket, még a legkitartóbb helyen is, mert a falakon a szem támpontot talál magának, hogy megnyugodjék. A mélység pedig elvész a sötétségben. A szédülés tulajdonképpen a félelem egyik neve, amiről önfegyelemmel le lehet szokni.

Aki viszont egy barlangban az észszerű követelményeket nem veszi figyelembe, könnyelmű cselekedetekre ragadtatja magát, vagy virtuskodik, az nemcsak a saját, vagy mások életét veszélyezteti, hanem enyhén szólva: botor, aki a turát szomorú véggel fejezheti be.

A barlangkutató egyik hű társa a kötél, de csak ha jól ismerkedik vele. Ellenkező esetben egy esetleges szerencsétlenség okozójává válhat.

Itt mindjárt meg kell említenem, hogy ne bizzuk életünket "idegen" kötélre!!

Az alattunk tátongó fenéketlen zombolyokban, vagy egy-egy ismeretlen kürtőben, amiben éppen traverzálunk, a kötélről sok esetben legdrágább kincsünk, az életünk függ. Ne takarékoskodjunk tehát a megvásárlásánál. Legyen az az elvünk, hogy az a legolcsóbb kötél, ami a legjobb minőségű. A barlangkutatónak el kell sajátítania a kötél kezelését. Ismernie kell a csomózást, a biztosítást, a kötélbevonást, a hurok alkalmazását és a függeszkedés minden változatát. Tudnia kell, hogy mikor, milyen kötelet használjon. Egyszóval ismernie kell: a kötelet.

"Írószíval mellett" ezt soha senki nem fogja elsajátítani, mert az életben millió lehellétfinom variáció adódhatik, amit csak a kutató leleményessége oldhat meg. A legjobb tanítómester a szükség és a már-már unalmassá váló gyakorlás.

A kötélt tárgy lása négy részre bontható:

- I. A kötélt ismertetése műszaki vonatkozásban.
- II. A kötélt ismertetése felhasználhatóság szempontjából.
- III. A kötélt kiegészítő tartozékai.
- IV. A kötélt hágcso.

I. A kötélt ismertetése műszaki vonatkozásban.

Kétfajta kötelet veszünk vizsgálat alá:

- 1./ A gépi uton előállított kenderkötélt,
- 2./ Perlankötélt.

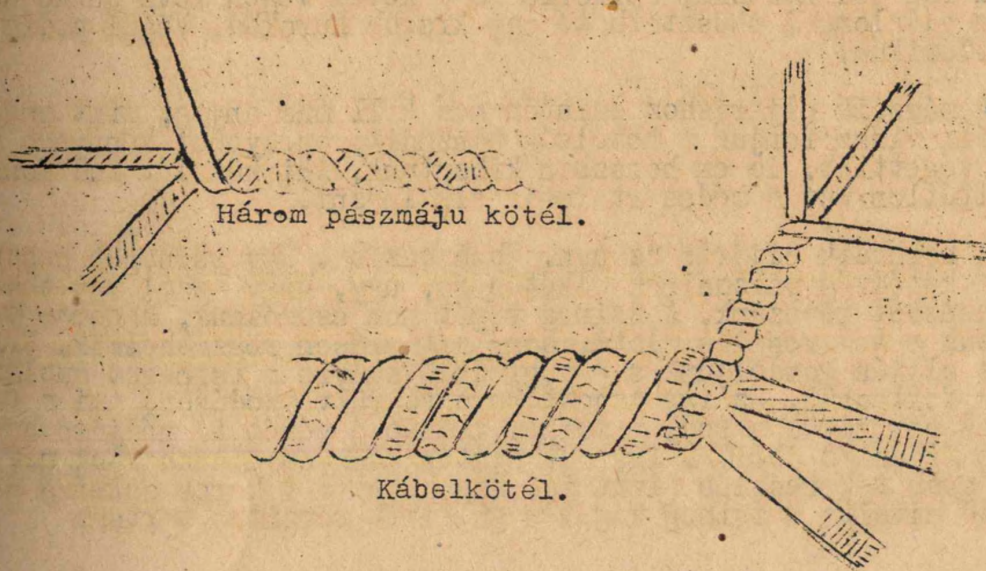
1./ A gépi uton előállított kenderkötélt.

Ez a kötélt fajta az, amit általában mindenki ismer és használ.

A gyakorlatban használt kenderkötélt nem kátrányozott és nem fagyuzott, belföldön gyártott kötélt. Gépi uton állítják elő.

Teljes hosszúságban egyenletes keresztmetszetű, három vagy négy pászmból /kötéltágból/ sodrás útján készül. A pászma meghatározott számú, egyszerre összesodrott fonalból, kötéltfonalból áll. 15 mm és ennél nagyobb átmérőjű, négy pászma kötélt közepén fonalból készült bél húzódik. Három pászma kötelekénél bél nincs. Három kenderkötélt összesodrásával kábelkötélt /emelőkötélt, "palamár"-kötélt/ kerül forgalomba.

Mi barlangkutatók rendszerint három pászmból készült kötelet használunk.

E kötelek nyersanyaga jóminőségű, átáztatott kender. Színük világos, gyöngyszürke, ezüstfényű, zöldes- vagy világossárga. Jellemzőes kenderszag van.

A kereskedelemben a kenderkötél végek 15 mm átmérőig bezárólag 250 fm hosszban; 18 mm, vagy ennél vastagabb átmérőjű kötelek pedig 100 fm hosszban kerülnek forgalomba. Külön megrendelés esetén a hosszak nem irányadók, a legyártás a megrendelő kívánságának megfelelően történik.

Köteleket Budapesten a Röltex 1. számú boltjai árusítják, továbbá a Lenker VI. Bajcsi-Zsilinszki ut 5. szán alatti közületi boltja, ahol sportegyesületeket is bármilyen tételben kiszolgálják.

Kötélvég eldolgozása.

Ha a kötél használat előtt feldarabolásra kerül, a vágás helye melletti meneteket /a vágás mindkét oldalát/ eldolgozzuk, nehogy a kötél felbomoljon, mikoris mindig kénytelenek lennünk azt egy-egy darabkával megrövidíteni.

A legjobb, ha mindjárt akkor dolgozzuk el a kötél végét, amikor a vágás megtörtént.

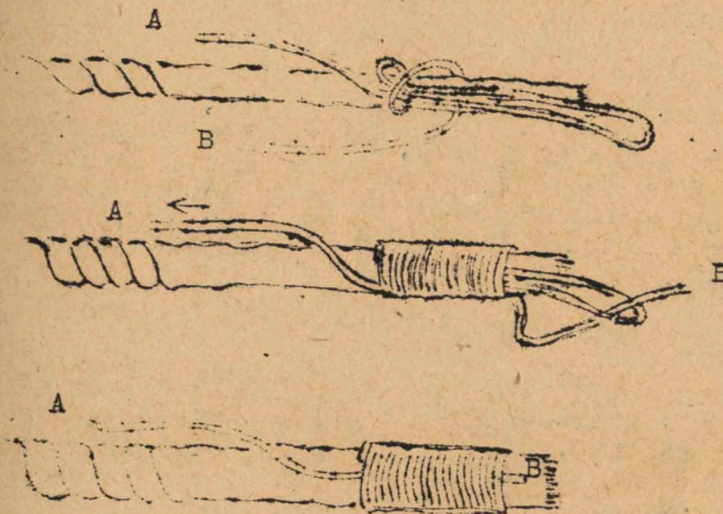
Az eldolgozást három féle képen végezhetjük el:

- a./ amikor a kötél végére csak egy egyszerű csomót kötünk;
- b./ ha a kötélvég kibontott pászmaít visszafonjuk;
- c./ a kötél végének elkötésével, "bobbázás"-ával.

Az első eljárás határozott előnye a gyorsaság és az egyszerűség. Csak egy csomót kell kötni a kötél végére. Hátránya a csomózásnál fog jelentkezni, amikor is az a kötél végén levő bunkó nem minden alkalommal csusztotható egy kisebb hurokba. Végül pedig nem is esztétikus.

A második eljáráshoz szintén nem kell más anyag, mint maga a kötél: visszafonjuk a kötélvég pászmaít, amelyeket könnyebb kezelés végett kb. 10 cm hosszban kibontunk. Aki köteleket tud fogni, az feltétlenül ezt a módszert fogja alkalmazni.

A harmadik eljárás az u.n. "bobbázás". Egy zsinogot használunk a kötélvég pászmainek elkötésére, úgy, hogy azzal egy tekercsmenetet képezünk. A zsinog végét nem csomózzuk, hanem a végét áthuzzuk a tekercselés előtt, hogy azt erősen rögzíthessük. Erre már az elején gondoljunk s a megfelelő helyre a zsinogot duplán hajtva fektessük. Az így kapott hurokszerű végződésbe, ami a tekercselésen kívül marad, a zsinog lekötő B végét tü módjára befűzzük /lásd az ábrát/. Így azt ezután könnyen áthuzhatjuk még a legerősebb tekercselés előtt is, hogy maga a tekercs surlódó - szorító mivolta a zsinog végét maga előtt rögzítve tartsa.

Felszíni húzópróba.

A kötelet, használat előtt, ajánlatos felszíni húzópróbának kitenni. Ez abból áll, hogy a kötelet vízszintes irányban, a kötélt vastagságától függően egy vagy több személy egy-egy végénél elhelyezkedve húzza. Az esetleg elkorhadt résznél a kötélt feltétlenül elszakad. Ekkor, ha a hosszát nagyjából meg akarjuk tartani, a szakadt részeket összekötjük és a húzást megismételjük annyiszor, amennyiszer a biztonság megkívánja. Inkább a felszínen szakadjon a kötélt, mint a barlangban.

Hosszmérés.

A kötélt hosszát, minden feszítő megterhelés igénybevétele nélkül, vízszintes helyzetben egyenesre kifektetve mérjük.

Az eltérés $\pm 0,5\%$.

Átmérő.

A kötélt átmérője a kötélt metszete körül huzott kör átmérőjével azonos.

Az átmérő megállapítható többek között úgy is, ha a kötélt kerületét 3,14-gyel osztjuk.

A kötélt kerületét úgy állapítjuk meg, hogy egy cca 10 cm széles és megfelelő hosszúságú papirkartont kb. 1,5-szeresen szorosan rácsavarunk az egyenesre lefektetett kötélt köré. Ezután a karton átfedett részeit tüvel átszurjuk. A kötéltől lefejtett

kartonon levő két tüzsurás közötti távolság a kötél kerületének hossza; amit elosztunk 3,14-gyel. Az így kapott érték a kötél átmérője.

Métersúly. kg/m.

A kötél métersúlya az a súly, melyet 1 m hosszúságú kötél-darab nyom az előírt légköri viszonyok mellett. Ez utóbbi 60-70 % relatív légnedvességet tartalmazó 18-22 C^o hőmérsékletű légkör, ahol mérés előtt a kötelet 48 órán át tartjuk úgy, hogy azt a levegő minden oldalról szabadon érje.

A mérés 1 g pontossággal történik.

A kötél métersúlyát úgy kapjuk meg, hogy a kötél-darab lemért súlyát elosztjuk a hosszával. Ha a kötél átmérője és szakítóereje megfelel az előírtaknak, akkor nem kifogásolható az, ha a métersúlya esetleg kisebb. Ilkonkezőleg: ez barlangkutató szemszögből nézve csak előnyös.

A kenderkötél névleges /mértékadó/ métersúlyának türése az alábbi:

28 mm átmérőig	+	5 %
30-55 mm "	++	4 %
55 mm felett	---	3 %

Külső vizsgálat.

A kenderkötél külsejéről már némi fogalmat alkothatunk annak állapotáról. Sodrátában teljes hosszában egyenletesnek kell lennie. Barna- vagy más elszíneződés, vagy penészfolt nem fordulhat rajta elő. Nem lehet dohos szaga sem. Ezek mind meggyengült kötéltre utolnak.

A kötelekre vonatkozó egyes vizsgálatokat, melyek szükség esetén felmerülhetnek, a központi Textilkutató Laboratorium kísérleti uton végzi.

Táblázat.

Az alábbi táblázat kizárólag a gépi uton előállított kenderkötételekre vonatkozik, az 5-8 mm átmérőjű köteleknél a K₂, a 10-28 mm átmérőjű köteleknél pedig a K₃ minőséget véve alapul. Mindkét eset a leggyengébb minőségű kötél adatait tartalmazza, ami már eleve egy biztonsági tényezőt ad jobb minőségű kötelek alkalmazása esetén.

A kötél				
átmérő- je $\emptyset$ mm	kerü- lete mm	métersulya g	szakítóere- je kg	megterhel- hetősége kg
5	15,7	23	155	15,5
6	18,8	30	230	23,0
7	22,0	40	305	30,5
8	25,1	50	380	38,0
10	31,4	76	580	58,0
12	37,7	105	690	69,0
15	47,1	161	1040	104,0
18	56,5	220	1390	139,0
20	62,8	274	1640	164,0
22	69,1	334	2030	203,0
25	78,5	434	2610	261,0
28	87,8	545	3270	327,0

Érdekes megfigyelni, hogy a fenti táblázat szerint pl. egy $\emptyset$ 12 mm-es kenderkötél csak 69 kg-nal terhelhető meg, míg 690 kg-nál szakad el. Innen azt látjuk, hogy a megterhelhetőség a szakítóerő 10 %-a. A többi 90 % biztonság.

Árjegyzék.

Kenderkötél vásárolható az alábbi árjegyzék szerint:

$\emptyset$ 5 - 6 mm	52,80	forint/kg
$\emptyset$ 7 - 10 mm	47,90	" "
$\emptyset$ 12 - 15 mm	46,60	" "
$\emptyset$ 18 - 60 mm	44,40	" "

2./ A perlonkötél.

A perlon alapanyaga a nylonhoz hasonló műanyag. A nylon alapanyagainak előállítására 3 nagyipari eljárás ismeretes: Az első a du Pont-féle, amely szintetikus fenolból indul ki; a második furfurolból. A harmadik az I.G. szabadalma, mely kaprolaktán útján állít elő polinert. E ternék "Perlon" név alatt kerül forgalomba.

A perlon /német/ és a nylon /amerikai, japán/ elnevezés mellett találkozunk "damulon" /magyar/, Xylon /csehszlovák/, grilon, orlon, stb. nevekkel. Ezek lényegében a perlonhoz hasonló anyagok, csak más-más országok készítményei.

A perlonkötél alapanyaga 42/6/3 águ műanyagcérna, aminek a nyulása 10-15 %-os. E % után szakadás áll be.

A perlonkötélet /import alapanyagból/ hazánkban a Szegedi Kenderfonógyár gyártja és a Lenker Budapesten a VI. Bajcsy-Zsilinszki ut 5. szám alatti fiókja hozzá forgalomba.

Az országban kötélszakítási próbák bonyolítására megfelelő szakitógép ezidáig nem áll rendelkezésre, így a kötelek valóságos szakító szilárdságának bemérésére nincs mód. Csak kisebb gépek vannak a cérna szakítási próbák lebonyolítására. Ezért az alább közölt adatok a cérna szakító szilárdságát állapítják meg. A kötél szakítószilárdsága számított adat. A kötél megterhelhetőségét pedig 50 %-os biztonsággal számolják.

A perlonkötél nyulása maximálisan 25 %. Utána szakad.

A perlonkötél műszaki adatait tartalmazó táblázat az alábbi:

Ø mm	Kötélben lévő cérnák száma	Szakító szilárdság /kg/ cérnára kötélre		Kötél megterhel- hetősége kg
		3	9	
5	24	552	275	137,5
6	33	759	375	187,5
8	63	1449	725	362,5
10	96	2208	1100	550,0
13	162	3726	1860	930,0
14	201	4623	2310	1155,0
15	216	4968	2490	1245,0
16	246	5658	2830	1415,0

Árjegyzék.

A perlonkötél ára kg-ban

Ø: 3 - 5 mm	246,00 Ft/kg
Ø: 6 - 10 mm	229,00 "
Ø: 13 - 15 mm	214,00 "
Ø: 16 - felül	210,00 "

Előnyök - hátrányok.

A perlonkötél a kenderkötéllel szemben határozott előnyökkel rendelkezik: nem szívja magába a nedvességet, sulya nedves közegben nem gyarapszik. Nedves helyen minden károsodás nélkül tárolható, tehát barlangban is hagyható. Nem penészedik, nem korhad el.

Viszonylag könnyebb, bár métersulya a kenderkötélével közel azonos. Ugyanis ha 10 fm 15 mm-es és 104,0 kg-nal megterhelhető kenderkötélet veszünk, akkor perlonkötél esetén egy Ø 5 mm-es, amit 137,5 kg-nal terhelhetünk, csupán 0,23 kg szemben az 1,61 kg súlyu kenderkötéllel, azaz 7-szer könnyebb. ~~Vagyis~~ egy 10 fm kenderkötél sulya egyenlő kb. 70 fm azonos szilárdságú perlonkötélével.

Viszonylag olcsóbb, mint a kenderkötél. Ha a fenti két kötél-fajtát vesszük továbbra is példának, akkor 10 fm kenderkötél ára 74,56 Ft, szemben a 10 fm azonos szilárdságu perlonkötél 56,58 Ft-os árával.

Természetesen a perlonkötélnek hátránya is van. Ugyanis csak -20 és $+50$ C^o között használható. Téli, szállítás alkalmával -20 C^o alatt a kötél megmerevedik és törekeny lesz. Fényvisszaverő /fehér, világos/ színe dacára is előfordulhat, hogy egy közepesen meleg nyári napsütés alkalmával 50 C^o fölé hevüljön annak ellenére, hogy a levegő hőmérséklete árnyékban talán még a 25 C^o-ot sem éri el. Kritikus pontnál a kötél meglágyul, nyuhóssá válik s többet már nem használható.

Utóbbi körülményekből következik, hogy ha barlangban kötélmászás alkalmával a kezünkben tartott karbidlámpa lángja csak egy másodpercre is a perlonkötélhez ér, akkor az menthetetlenül elolvad és a tönkrement cérnák számától függ, hogy továbbhaladásunk sikeresen fejeződik-e be, vagy sem. Ezért kell nagyon meggondolni, hogy célszerű-e a perlonkötél használata barlangban. A magam részéről sem mászkötélnek, sem biztosítókötélnek nem ajánlom.

Még nem került sor munkakötélként való kipróbálására.

Végül meg kell említeni, hogy a perlon kötélvégeket nem szokták bebabázní, hanem meleg úton az egyes cérnákat egymáshoz olvasztják.

/A barlangkutatók felszerelését ismertető cikksorozatunk keretében legközelebbi számunkban a kötél felhasználásáról szóló fejezetet közöljük./

Megjegyzések a köv. oldalon levő cikkhez:

x Tájékoztatónk szeptemberi és októberi számaiban ismertettük a MKBT 1959. évi ankétján elhangzott előadásokat. A MHT Zombolykutató Szekosztályának beszámolójáról készített összefoglaló csak most érkezett szerkesztőségünkbe, így azt pótlólag közöljük.
/Szerk. megjegyzése/

xx Az 1958. júniusi bükki árvíz /Borbély S. megjegyzése/

AZ 1959. ÉVI ANKÉT ANYAGÁBÓL.

A Magyar Hidrológiai Társaság Zombolykutató
Szakosztályának 1958. évi beszámolója.^x

A MHT Zombolykutató Szakosztálya az 1958. évben a várakozás-hoz képest kevés eredményt ért el. Új feltárásaink közül említésre méltó a Szepesszi-aknabarlang 22 m mélységével, mely nevét tragikus körülmények között elhunyt kutatótársunkról nyerte, akinek a barlang felfedezésében része volt. Másik új feltárás a Disznósi-nyelő, melyet 5 m mélységig sikerült csak feltárni, mert a bontást az életveszélyes munkalehetőségek miatt abba kellett hagyni.

A Kisfennsíkon feltártunk egy 10 m mély és 30 m hosszú barlangot, melyet Gyurkólábai-barlangnak neveztünk el. Cseppkövekben nagyon dús, jellegzetessége egy cseppkőszálakból álló fészekszerű képződmény, melyhez hasonlóról az országban nincs tudomásunk. További bontása érdemesnek látszik, azonban robbantási engedély hiányában nem tudjuk folytatni.

A Létrás-tetőn két helyen kezdtünk bontani, sikerült is elérni összhosszuságban 5 m-t, összmélységben 19 m-t, de ezen munkálato-
kat is robbantási engedély hiányában abba kellett hagyni. A bodzási oldalon feltártunk egy 26 m mély aknabarlangot, az u.n. Bodzási III.-t, ahol egy álfőnek állja útunkat. A továbbjutáshoz itt is robbantási engedélyre lenne szükség.

Ezek voltak az említésre méltó feltárások. Több kisebb-nagyobb üregot is tártunk fel, így az évi feltárt méterarány a következőképpen alakul: függőleges mélységben összesen 114 m-t, vízszintes vetületi hosszban 111 m-t tártunk fel.

A Miskolc-tapolcai-tavasbarlangban egy munkacsoportunk dolgozott, mely rendszeresen levegő és vízhőmérsékleti vizsgálatokat, valamint fauna és flóra begyűjtést és meghatározást végzett. A barlangkataszterhez és leíráshoz adatgyűjtéseket végeztek. FELDOLGOZÁSA FOLYAMATBAN VAN.

A rendkívüli csapadékviszonyok következtében^{xx} Bükk-hegység területén érdekes és értékes megfigyeléseket végezhetünk. A bejárat terület a Szinva és Garadna-források feltételezett vízgyűjtő területére és Miskolc-tapolca környékére korlátozódott. Az árvízi megfigyelésekre 41 nuszaknyi munkaidőt fordíthattunk, melynek eredményeképpen felgyűlt adathalmaz és dokumentum anyag részben még feldolgozásra, illetve publikálásra vár.

Megjegyezni kívánom még, hogy szakosztályunk az elmúlt évben 138 kutatóúrát eszközölt, melyen összesen 903 fő vett részt 9030 munkórával. Ezen órák 25 kutatási helyre oszlanak meg. Kutatási helyeink nagy száma is bizonyítja azt a tényt, hogy munkahelyeinken robbantási lehetőségek hiányában a munkát a cél elérése előtt abba kellett hagynunk.

Láner Olivér

x és xx lábjegyzet: lásd a 39. oldal alján

Hazai hírek

Rovatvezető:
Kárpátiné Radó Denise

Az Abaligeti-cseppkőbarlang kiépítése.

Igen örömdetesesen fejlődik az Abaligeti-cseppkőbarlang és környéke. A Baranyamegyei Idegenforgalmi Hivatal követésre méltó munkát végzett.

A barlang idegenforgalmi kiépítését mintaszerűen oldották meg. A főág teljes hosszában kényelmes, korlátokkal ellátott betonjárda és lépcsőkön járható végig. A kanyargós patakot számos betonhid keresztezi. A néhány éve feltárt felső részbe, a "Nagyterem"-be 72 lépcső vezet fel. A modern villanyvilágítás bevezetése most folyik. A munkálatokat még ez év végéig befejezik.

A barlang mellett szép, 22 férőhelyes turistaházat építettek, előtte pedig a barlangi patak által táplált mesterséges tavat létesítettek.

Mind a barlang kiépítése, mind pedig a felszíni létesítmények a barlang és környékének látogatottságát igen megnövelték. Nyári vasárnapokon sok száz turista és kiránduló fordul meg a háznál és tekinti meg a barlangot.

Folyik a barlang levegőjének vizsgálata is. Begyűjtötték és megvizsgálták a barlang mikroflóráját. Rendszeres légzőkurák kísérleteket végeznek légzőszervi megbetegedésben szenvedő betegekkel.

Meg kell még említeni a pécsi barlangkutatók komoly és rendszeres munkáját. Nagy részük van abban, hogy a barlangot az Idegenforgalmi hivatal felkarolta. Jelenleg is több helyen, szép

eredménnyel dolgoznak. Reméljük, hogy mint a Társulat új tagjai, a közeljövőben Tájékoztatónk hasábjain saját maguk is beszámolnak munkájukról, eredményeikről.

Hazslinszky Tamás

Az égerszögi Szabadság-cseppkőbarlangot
átveszi a Borsodmegyei Idegenforgalmi
Hivatal.

Az Országos Természetvédelmi Tanács a közelmúltban határozatot hozott, melyben a védetté nyilvánított égerszögi Szabadság-cseppkőbarlangot a Borsodmegyei Idegenforgalmi Hivatal kezelésébe adta át.

Mint ismeretes, eddig a barlang kezelése a feltárást végző Élelmezésügyi Minisztérium Kinizsi Sk. barlangkutató csoportja kezében volt. Bár a sportkör jelentős összegeket fordított a barlanggal kapcsolatos kérdésekre, az idegenforgalmi célra alkalmas kiépítés azonban már túlmegy a kutatócsoport feladatkörén és anyagi lehetőségein. Ez okból vált szükségessé a barlangnak állami szerv részére történő átadása.

Az OTT kötelezte az Idegenforgalmi Hivatalt, hogy elsősorban a barlang állagának fenntartási munkálatairól /a táró biztonságos kiépítése, stb./, valamint a barlang bejárata megközelítésének biztosításáról 1960. márc. 31-ig tervműveletet készítsen és az ezzel kapcsolatos munkákat 1960. december 31-ig végeztesse el.

Ezen túlmenően az OTT felhívta az Idegenforgalmi Hivatalt, hogy a barlang természeti értékeinek megóvása és a turistaforgalom lehetőségeinek biztosítás érdekében a szükséges létesítményekről /védőrácsok, védőkerítések, járdák, hidak, villanyvilágítás, stb. 1960. július 31-ig készíttessen részletes kivitelezési tervet.

A barlangot az állagvédelmi munkák elvégzéséig /tárobiztosítás/ látogatni nem lehet, e munkálatok befejezése után is - a kéződményeket védő berendezések elkészültéig - a legszigorúbb felügyelet mellett legfeljebb öttagú csoportok látogathatók.

A határozat kimondja, hogy a barlang további kutatását a Kinizsi Sportkör Barlangkutató Csoportja részére továbbra is biztosítani kell.

Balázs Dénes

Bezárult a Mátyáshegyi-barlang.

Az elmúlt évek sorozatos balesetei, eltérédei, sőt öngyilkosságai miatt Társulatunk, valamint elődje, a MHT Központi Karszt-hidrológiai és Barlangkutató Bizottsága állandóan ostromolta a fővárosi tanács szerveit, a barlang lezárására nem sikerült gazdát találni. Hiába jelentek meg élesen bíráló cikkek a sajtóban, az ügynek nem volt "illetékese".

Most végül a Társulat erőteljes közbelépésével megoldódott a nagy kérdés. A barlang bejáratait befalazták, a főbejáratához pedig erős vasajtót szereltek fel. A Mátyáshegyi-barlang nem szedi többé áldozatát hivatlan, gyönyűtlan látogatóiból...

A kutatók részére természetesen rendelkezésre áll a barlang, kutatási célból bármikor felkereshető. A barlang kulcsát Paláncsi János Őrzi /lakáscíme: Bp., VIII. Szentkirályi u. 3. Telefon: 130-900/

Lepzárta

Értesültünk róla, ahogy Pilisszentkereszt közelében egy érdekes rejtett barlangot fedeztek fel. A felfedezés körülményeiről és az új barlangról legközelebbi számunkban részletesen beszámolunk.

F e l h i v á s

A Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat elnöksége felkéri a kutatócsoportokat, hogy a kiküldött l.sz. körlevélben foglaltak alapján mielőbb küldjék be 1959. évi beszámoló jelentésüket, valamint az 1960. évi kutatási munkatervüket.

A Társulat elnöksége kéri továbbá, hogy az egyes csoportok a kutatási körzetükbe tartozó barlangokban található kőzetekből és ásványokból küldjenek be mintákat, ugyancsak - ahol ilyen van - smaradványokat, továbbá minden olyan begyűjtendő élő vagy élettelen anyagot, ami arra a karsztos tájra vagy annak barlangjaira jellemző. Kérjük, hogy a beküldésre szánt anyagom egy kis cédulán pontosan tüntessék fel származási helyét, a gyűjtés időpontját és a gyűjtő nevét.

Külföldi hírek -

LAPSZEMLE

Rovatvezető: Schönviszky László

Barlangkutató hírek a világ minden tájáról.

Az osztrák barlangkutatók szokásos évi nagygyűlése júliusban zajlott le Griffenben, Alsó-Karintiában. A gyűlésen az osztrák barlangkutató egyesületek tagjain és a látványos barlangok képviselőin kívül a német karszt- és barlangkutató szövetség küldöttei, valamint a müncheni barlangkutatók is részt vettek. A több napig tartó gyűlés kedélyes ismerkedési vacsorával kezdődött. A gyűlés során számos, főleg a karintiai barlangokra vonatkozó előadás hangzott el, majd a környező barlangok és érdekességek megtekintésével ért véget. Így a résztvevők megtekintették a Griffen-csernyőbarlangot, a Nixhöhle-t, a Rosaliengrotte-t, a Durnelnicacsernyőbarlangot, a Globasnitz-zsombolyt, valamint a villachi hévfürdő barlangjait. Az Osztrák Barlangkutató Szövetség évi beszámolója mellett - több általános jellegű előadás között - dr. Hubert Trimmel számolt be az 1958. évi második nemzetközi barlangkutató kongresszusról.

.oOo.

Egyes barlangokat, - különösen ott, ahol egy körzetben számos barlang található - már nem egyszer előfordult, hogy a pontatlan leírás következtében többször is felfedeztek, illetve több elnevezéssel illettek. Ennek kiküszöbölésére a bécsi és alsóausztriai barlangkutatók már 1954-ben megkezdték a barlangok pontos kataszteri jelzéssel való ellátását. A bejárat egyik sima és száraz falán fehér lákkfestéssel feltüntetik a barlang nevét és rövid kataszteri jelzését. Ha hazai barlangkutatók az örvendetesen megindult ütemben folytatódik, úgy vélem hamarosan nekünk is hasonló intézkedéseket kell tennünk.

.oOo.

A III. Nemzetközi Barlangkutató Kongresszus 1961-ben Bécsben, illetve Obertraunban és Salzburgban lesz. Az előkészítés munkálatait az Osztrák Barlangkutató Szövetség már megkezdte és az előzetes programot még valószínűleg ebben az évben kiadják.

.oOo.

Kínában, a Kuangszai-tartományban, Liukiang kerületben levő Tungtienjen barlangban a Szinhing-tanya dolgozói a barlangi üledéket termelték ki trágyanyerés céljából. Munkálataik közben egy fosszilis emberi koponya és a hozzátartozó gerinc maradványaira bukkantak. Ugyanebből a barlangból egy gerinces fauna is előkerült, mely a délkinai barlangok leleteihez hasonlóan a középső pleisztocénbe helyezhető. Az emberi koponya már fiatalabb és azt késő pleisztocénkorunk tartják és mint a Homo sapiens legöregebb képviselője szerepel Kínában és Kelet-ázsiaiában.

.oOo.

A franciaországi felsőszavojai Parmelan-nasszivumban Blonniere falu felett egy eddig teljesen ismeretlen barlangot tártak fel 740 m hosszúságban. A "Grotte de la Blonniere" feltárását a Svájci Barlangkutató Társulat genfi tagjai végezték.

.oOo.

A jugoszláviai Skocjanske jame-t /Szt. Kanziáni-barlangot/ villanyvilágítással látták el.

.oOo.

A "Fränkische Alb" barlangterében a legújabb kimutatás szerint 1517 objektum szerepel. Ezek között 1168 barlang horizontális, 85 pedig vertikális kiterjedésű, 268 "félbarlang" és szakadék, 50 sziklakapu és 8 pedig dolina található még a kataszterben. Az objektumok nagyrészt dolomitban képződtek. Kilenc barlangot a nagyközönség részére is kióvítottak.

.oOo.

Az ujjélandi barlangkutatók múlt év karácsonykor a Harwood-barlangban egy mélysegi elnyomulást kíséreltek meg. A barlang tulajdonképpen egy zomboly, melyhez egy több-kévésbé vízszintes járat is csatlakozik. A pontos térképfelvételnél az össz-magasságkülönbség 369 m-t mutatott. Az elért mélység az ujjélandiak részére új mélysegi rekordot jelent. A bemászás ismertetése a New Zealand Speleological Bulletin 29. számában jelent meg.

A "Die Höhle" nyomán
összeállította:
id. Schönviszky László

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI
DOKUMENTÁCIÓ
VIII.

Rövatvezető:
DR. BERTALAN KÁROLY

I. Bibliográfia.

Legutóbbi számunkban ígértett tettünk a hirlapirodalom történeti jelentőségének példákkal való alátámasztására. Ennek érdekében az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük dr. Darnay /Dornay/ Béla írását, majd pedig hozzáfűzzük saját megjegyzéseinket.

A balatonfüredi barlang fölfedezése /1882/ és első leírása 1883-ból.

A szépséges Balatonunkon és környékén megforduló természetjáróink közül sokan ismerik az újabban "LÓCZY-barlangnak" elnevezett természeti szépséget. Még többen vannak azonban, akik csak hírből, vagy leírásokból vettek róla tudomást. Azonban olyan, aki a barlang fölfedezéséről, annak körülményeiről, főleg pedig a fölfedezés időpontjáról, megbízható, vagy meghozzá biztos adatokat tudna, azt hiszen a mai nemzedék legöregebbjei között sincsen!

Mindezeket teljesen bizonyítani látszik az az érdekes körülmény is, hogy IVÁN JÓZSEF: "Balatonfüred környéke és a Balaton" című és Balatonfüreden 1935-ben megjelent, 144 oldalas, szépen illusztrált könyve, a könyvben barlangunkról, amelyet a Földtani Intézet megbízásából dr. KADIC OTTOKÁR főgeológus 1930-ban tudományosan megvizsgált, kisebb méretű alaprajzi és metszeti rajzok is találhatóak, valamint ugyancsak dr. KADIC OTTOKÁR-tól - az 1934.-évben történt részletes fölmérés alapján - JÁROSY LÁSZLÓ-nak nagyobb méretű alaprajza is szerepel benne. Ebben az IVÁN JÓZSEF-főle könyvecskében, a 62. oldalon "A LÓCZY-barlang története. Felfedezése" cím alatt ezeket a bevezető sorokat olvashatjuk:

"B-füreden 1934-ben feltárt LÓCZY-barlangot, /a kőfejtőben egykor dolgozott munkások bemondása szerint/ 40 évvel ezelőtt, tehát 1894-ben fedezték föl, kőfejtés közben." Hogy a kőfejtő egykori munkásainak "bemondása", - de egyáltalában az ilyen értelmű "bemondások" - mennyit érnek, és hogy a mai nemzedék legöregebbjei sem tudják a fölfedezés pontos idejét, ezt az állításonat kétségtelenül beigazolja az az eléggé részletes leírás, melyet a "KESZTHELY" c. hirlap VI. évfolyamának Keszthelyen, 1883. március 5-én megjelent számában olvashatunk "A b.-füredi cseppkő-barlang" címmel, a "Helyi és vidéki hírek" c. rovatban és amely szerint a barlangot 1882. őszén fedezték fel, tehát az IVÁN-főle 1894. év előtt éppen 12 évvel előbb, illetve az 1934-ben történt részletes feltárás előtt 52 esztendővel!

Érdekesnek tartom itt megjegyezni, hogy nemcsak KADIC OTTOKÁR-nak "A balatonvidéki barlangok idegenforgalmi jelentőségéről" címmel, a Balatoni Szövetség 1930. július 7-én tartott előadása fűződik Keszthely nevéhez, de a barlangunk 1883. évi első leírása is Keszthelyen jelent meg nyomtatásban, mint már említettem a "KESZTHELY" nevű hirtelen 1883. március 5-diki számában, még pedig a következőképpen:

"A b.-füredi cseppkőbarlang. Falu-füredi templomtól északkeletre, mintegy kis félóránvira a Tamáshegyi völgyben folyó Kéki patak baloldalán körülbelül 45 mtr. magasban terül el a Kis-Lapos nevű kőbánya. A Kis-Lapos 4 holdnyi területű kőbánya és a város tulajdonát képezi; e helyről hordják emberemlékezett óta az építésre szolgáló anyagot. Kővet fejteni minden gazda-ember jogában áll. A kőbánya felett a jó boráról nevezetes Tamáshegy terül el, mely a füredi hegyek között a legmagasabb. A kőbánya sík területén alig 8 cm. átmérővel bíró kéményszerű, mintegy 4 mtr. mély függőlegesen menő lyuk van; ezen leereszkedvén, egészen éjszának ismét mintegy 4 mtr. hosszú, 30° szög alatt lefelé hajló, az előbbinél kissé tágasabb lyukon bebujva egy tágasabb ürbe jut a kutató, melynek méretét hozzávetőleg a következő számokban adjuk: hossza 5 mtr., szélessége 2-2,5 mtr., magassága szintén 2-2,5 mtr. között változik. E tágasabb ür végén három lyukra akadunk, az egyik egyenesen éjszának lefelé, a második keletre, a Tamáshegy alá fölfelé húzódik; e két ut nem tágasabb a bejáratnál. A harmadik lyuk, mint a velünk vitt delejtű mutatá, nyugot felé 63° szög alatt megy és kissé kényelmesebbnek kínálkozván, behajtott a kíváncsiság; alig 3 mtrnyi ut után kissé jobban nyugotra térve egy meglehetősen terembe jutottunk. E terem podimentuma lehet 50 mtr. magassága 1-3 méterig, mert ezen üreg tetejét képező kő éppen azon szög alatt hajlik, mint a kőbányában levő körétegek. Ezen üreg a legnagyobb és bejuthatni mindjárt az első leereszkedőnél is, amint ezt a teljes átkutatás után felfedeztük. A barlangot folyó évi február 19-én néztük meg. A levegő hőmérséke 6° C, a barlang nagy üregében 15° C. Maga a barlang piszkos; mert felfedezése óta /1882. ősszel/ a kőbányából sok törmelék és föld hullott belé és - úgy látszik - semmit sem gondolnak. E kisszerű barlang valószínűleg cseppkő-barlang, minden öreg borsószerű cseppkővel van bevonva s ilyet sokat el is hordtak belőle; a jégcsopos /stalagtit, stalagmit/ képződmény teljesen hiányzik. A barlangot képező mészkő nagyon kemény, mert quarczot sokat tartalmaz. A kővet minőségileg /qualitativ/ vegyelemezvén, kitűnt, hogy nagymennyiségű calciumot, quarczot, ferrumot, cuprumot s kismennyiségű strantiumot és sulfurt tartalmaz. A bejárat alján nemcsak az eddig leirt éjszák felé van nyílás, hanem dél-kelet felé is, mely szintén szűk és eddig végét nem érték. Ezen nyílás és a Tamáshegy alá menő azt hitetik el velém, hogy ezen leirt labirinthszerű barlang csak végét képezi egy nagy, hatalmas barlangnak, mely sokkal fölebb a Tamáshegy alatt terül el. A hegyhez közel levő Balaton is mond valamit."

Nem akarom ezt a 76 éves leírást most megjegyzésekkel kísélni, de annyit mégis, hogy ez az azóta hidrotermális eredetűnek megállapított barlang nagymennyiségű kvarcot, és rezet!/, kevés

stronciumot és ként is tartalmaz, ami a hidrotermalitás újabb bizonyíték! /V.ö: PAPP F.-MÁNDY T.: Rézércnyomok Balatonfüreden. Földt. Közl. 85.k. 1955. p. 457-459./

DR. DARNAY DORNYAY BELLA.

A balatonfüredi Lóczy-barlang felfedezésének időpontja.

Dr. DARNAY B. cikkét a magunk részéről ezzel óhajtjuk kiegészíteni, hogy a Bakonyra vonatkozólag csaknem teljes irodalmi gyűjteményünkben az általa idézett hírlapcikken kívül annál régebbiek is találhatóak, melyek a felfedezés dátumát még pontosabban rögzítik, még pedig 1882. szeptemberének legvégére, vagy novemberének első napjaira. Ezek közül az elsőt a "VESZPREMI közgazdasági-, társadalmi-, helyi- s általános érdekű negyzi hivatalos helyi közlöny" c. hetilap VIII. évfolyamának 46. száma közölte 1882. nov. 5-én és így hangzik:

"Cseppkő-barlang Balaton-Füreden. - A múlt héten Balaton-Füreden a Tamás-hegy nyugoti oldalán mintegy 120 láb relativ magasságban a kőfejtők cseppkő-barlangra bukkantak. Mintegy 100-120 lépcsőnyire hatoltak bele és több elágazást észleltek. A tudományos kutatás rövid idő múlva részletes leírását adhatja e valóban érdekes felfedezésnek, mely bizonytalán a Balaton-egylet iránt is fokozni fogja az érdeklődést." /p. 2./

Ugyanezt a híradást a következő héten átvette a "ZALAMEGYEI Társadalmi, Köznövelődési és Gazdasági Hetilap" Zalaegerszegen vasárnaponként megjelenő hírlap I. évfolyamának 20. száma 1882. nov. 12-én. Szövege a forrásra való hivatkozástól eltérően szó szerint meggyezik a fent idézett szöveggel. Bár megjelenéséig eltelt egy hét, ezért az időpontot változatlanul "a múlt héten" kifejezéssel jelöli, ami rávilágít a hírlapirodalomnak előző számaiban bírálat alá vont felületességére.

Valószínűleg ennek a második híradásnak alapján kaptak kedvet a - feltételezhetően kőszthelyi - kutatók a barlang közelebbi megvizsgálására. Érdekes feladat volna a dr. Darnay B. által idézett, a maga korában úttörő jelentőségű - sajnos névtelenül megjelent - leírás szerzőinek a felderítése. Ez ma már fáradságos levéltári kutatásokat igényelne, a helyben lakó illusztris szerzőnek azonban talán erre is volna lehetősége. Érdeklődéssel várjuk további eredményeit.

A dr. Kodács O. által feltételezett 1894-es évszám helyességét illetőleg a hírlapirodalom ismerete nélkül is kételyünk támadhat a barlangkutatással szorosabban összefonódott turistairodalom alapján. Hanusz István ugyanis már három évvel korábban, 1891-ben megjeleníti "a nem rég felfedezett balaton-füredi cseppkőbarlang"-ot a Turisták Lapja III. évfolyamának 159. lapján, a "Hazánk természeti különlegességeiből" c. cikkében. Igaz, hogy ugyanez a szerző

"A magyar hazza föld- és néprajzi jellemképekben" c. Kecskeméten 1900-ban megjelent könyvének 37. lapján még mindig így ír: "Kiváló helyet foglal el ujdonságánál fogva a nemrégben fölfedezett Baltonfüredi Csemekőbarlang.", pedig közben már eltelt 18 év. Ez igen egyéni értelmezése az "ujdonság"-nak, de ha csak ez az egy irodalmi támpontunk volna, ez a Kodíç-féle dátumot valószínűsítene.

Az eddigiekből konkrétan az következik, hogy a felfedezés időpontját csak felfelé tudjuk elhatárolni /1882. nov. 5. előtt!/. Általánosságban pedig az, hogy az ilyen kérdéseket csak több irodalmi adat összevetésével dönthetjük el és minél alaposabban ismerjük a lehetőleg teljes irodalmat, annál kevésbé vagyunk tévedéseknek kitéve.

Mindezekkel azért foglalkoztam kissé részletesebben, mert egy, a Lóczy-barlangról a múlt évben megjelent összefoglaló ismertetés még mindig kitart az irodalomba átment téves felfedezési időpont mellett annak ellenére, hogy a dolgozat előadásakor hozzászólásomban felhívtam szerző figyelmét a helyesbítés szükségességére.

Bertalan Károly.

II. Kataszterezés.

A kataszterezési munka megkönnyítése és főleg eredményesebbé tétele céljából kérjük a cikkírókat és a csoportvezetőket, hogy a dolgozataikban, ill. jelentéseikben előforduló, nem közismert /publikálatlan/ barlangoknak az alapvető adatait /javasolt név és egyéb elnevezések, jelleg, közigazgatási- és topográfiai fekvés, összhosszuság, mélység, tszf. magasság stb. Lásd: Tájékoztató, 1956. jan.-febr. p. 15./ is adják meg. Ha a szövegbe nem illeszthető be, úgy legalább függelékként.

A közelebbi adatok nélküli "nomen nudum"-ok /puszta elnevezések/ ugyanis nemhogy gazdagítanak, hanem csak terhelik és felhigitják a katasztert és átfedésekre vezetnek. Már is sok van belőlük! Mielőbb számoljuk fel őket, pl. az "Adalékok Magyarország barlangkataszteréhez" című sorozatunkban való ismertetésük útján!

A Dokumentációs Szakbizottság a csoportokat is be óhajtja vonni munkájába, ezért már most kérjük a csoportvezetőket, hogy gondolkozzanak a kijelölendő "dokumentáció-felelős" személyét illetőleg. Az ő feladata lesz a jelentéseknek dokumentációs szempontból való átnézése és a szükséges kiegészítő függelék elkészítése. Ügyrendünk értelmében ugyanis a nem megfelelően elkészített jelentéseket a választmány nem fogadja el.

B.K.

B A R L A N G K U T A T Ó

C S O P O R T J A I N K

É L E T É B Ő L . . . .

Rovatvezető: dr. Gráf Andrásné

Új barlangkutató csoportok.

A Társulat választmánya az alábbi működő barlangkutató csoportokat ismerte el:

- 1./ Szabó József Geológiai Technikum Barlangkutató Csoportja
Budapest, XI. Szabadság u. 18.
Vezető: Kovács József
- 2./ Cséti Ottó Bányászati Technikum Barlangkutató Csoportja
Pécs, Janus Pannonius u. 4.
Vezető: Koch László
- 3./ Baranyamegyei Idegenforgalmi Hivatal védnöksége alatt
működő barlangkutató csoport
Pécs, Mecsek utca 7.
Vezető: Vass Béla

A fenti szervezeti változásokkal a MKBT kötelékébe tartozó barlangkutató csoportok száma 18-ra emelkedett.

.oOo.

A Nagymiskolci Zombolykutató csoport elnevezése és címe a következőképpen változott meg:

Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat
Miskolci Csoportja,
Vezető: Borbély Sándor
Cím: Miskolc, Vörösmarty u. 18. Földtani Csoport.
Telefon: Miskolc 16-691.

B.D.

A szemlőhegyi Kadió-barlang új szakaszának felmérése.

A Vörös Meteor Barlangkutató Csoportjának tagjai - ifj. Barátosi József, Monostori Miklós és Szentés György - még 1959. elején megkezdték a szemlőhegyi Kadió-barlang legutóbb feltárt, úgynevezett Föld Szive-szakaszának vizsgálatát.

Első feladat az új szakasz felmérése volt. A mérést bányász-kompassz és mérőzsinór segítségével végeztük. A nagyjából egy hasadékrendszer tengelyébe eső járatrendszer felvétele az egymás fölé huzódó járatok megnehezítették.

Az ujonnan felmért szakasz teljes hossza 219 méter. Ezt a távolságot 37 oldelas sokszögvonallal mértük le. A bejárat szintjéhez viszonyítva az ujonnan feltárt szakasz kezdete /az ácsolat/ 28.3 m mélységben van; a legmélyebb pontot, 44.42 m mélységet a "Közgyűlés" teremben mértük. A felszint kb. 13 - 16 m-re közelíti meg a felső szakaszból induló hasadék.

A kereszt-szelvények a barlang hasadék-jellegét tükrözik. A járatok általában 1 - 1.5 m szélesek és többnyire 10-12 m magasak.

Az új szakasz magán viseli a barlang már régebben ismert járatainak jellegzetességeit, ugyanakkor számos - barlanggenetikai és morfológiai szempontból fontos - új vonást észlelhetünk benne.

E barlangszakasz részletes feldolgozása hasznos adatokat nyújthat a budai barlangok kialakulásának több, eddig tisztázatlan kérdésének vizsgálatához. Ásványtársulási /aragonit, gipsz, kalcit, barit, virit, limonit/ mind megjelenésükben, gyakoriságukban, változataikban, mind egymás fölé települtségükben a barlangfejlődés fontos állomását jelentő melegvizmozgások egyes problémáit tisztázhatják. Az új barlangrész tektonikai viszonyainak felvétele és összehasonlítása a környező barlangok és a tágabb környék tektonikájával szintén mérési feladataink közé tartozik. Kívánatos a barlangképző és pusztító tényezők tér- és időbeli viszonyainak tisztázása is.

Szentés György

H I R E K - R Ö V I D E N

A Vörös Meteor barlangkutató csoportja tovább folytatta a feltárási munkát a Mátyáshegyi-barlangban. A kutatók bontás révén novemberben újabb szakaszokat vettek birtokba. A Sárdagasztón tuli "Meteor-szakasz" hossza hozzávetőleges becsléssel most 150-200 m-re tehető.

A Terezstenyei barlangrendszer feltárásában is aktívan közreműködnek a Vörös Meteor barlangkutatói. Karácsonytól újévig egyhetes rohamműszakot szerveznek, hogy mielőbb megnyíljon a nagy cseppkőbarlangunk is, amelyet a Kinizsi kutatói már 6 év óta ostromolnak.

.oOo.

Az Elvezetésügyi Minisztérium Kinizsi Sk. barlangkutató csoportjának tagjai egerszegi munkaterületükön töltik ez év utolsó és a jövő év első napjait. Az expedíció keretében a kutatók elkészítik a barlang első szakaszának kiépítési tervrajzeit és javaslatot dolgoznak ki a legsürgősebb munkák elvégzésére.

.oOo.

B a r a d l a

Az öreg Baradla titkot rejtő mélyén,
Hol cseppkövek ezrei ölelnek körül,
Néma áhitattal állj meg futó ember!
Itt évmilliók szólnak hozzád örökül.

Ahol egykoron még ősapáink jártak
Fagyufáklyák vörös lángjai alatt,
Most reflektorfényben sziporkázik minden,
S százezer arcon ül döbönt csodálat.

Földalatti tavak csillogó tükörén
Villan fel a titkok ezerféle arca,
A Természet vall benne időről és térről,
S örök rabja marad, aki egyszer látja.

A rejtelmes barlang ezernyi cseppköve
Mintha hívogatva intene feléd...
Jöjjél hozzám ember, hallgasd meg titkomat,
Járjad ismeretlen méhem rejtekét!

Előre hát... tovább! Kutatók előre!
Tárjuk fel e világ csodás utjait!
Előre világít karbidlámpánk fénye,
A vén Baradla várja szerelmeseit!

Írta: Berecz Lajos,
az Aggteleki-Cseppkő-
barlang turavezetője.

TÁRSULATI ÉLET

Rovatvezető: Barátosi József

A Társulat új címe

Társulatunk új levelezési címe a következő:

MAGYAR KARSZT ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT,

B u d a p e s t

VI. Gorkij-fasor 46.

/Bányaipari Dolgozók Szakszerve-
zete/

A titkárság beosztása.

Tájékoztatásul közöljük, hogy az 1959. dec. 13-án megválasztott titkárságon belül a feladatok a következőképen oszlanak meg:

Balázs Dénes

Társulati kiadványok szerkesztési és kiadási ügyei.
A "Tájékoztató" szerkesztése.

Magyari Gábor

Kutatási tervek egyeztetése, kutatási munkák és expedi-
ciók szervezése és koordinálása, kutatási beszámolók
értékelése. Műszaki ügyek.

Nemmel Ferenc

Adminisztrációs ügyek. Levelezés, postázás. Kiadványok
expediálása. Előadó ülések, klubestek, stb. szervezése.
Oktatási ügyek.

Szilvássy Gyula

Gazdasági ügyek. /Pénztár, tagnyilvántartás, tagdíjak,
központi szertár, stb./

Titkári órák

A Társulat titkársága minden héten szerdán 18-tól 20-óráig titkári órákat tart a Bányáipari Dolgozók Szakszervezetének székházában /Budapest, VI. Gorkij fasor 46./

A titkárok beosztása:

minden hó első szerdáján:	Neppel Ferenc
" " második "	Szilvássy Gyula
" " harmadik "	Magyari Gábor
" " negyedik "	Balázs Dénes

.oOo.

Társulati ülések

A Társulat vezetősége /elnöke, társelnökei és titkárai/ 1960. január 13-án d.u. 17²⁰ kezdettel ülést tart az ELTE Állattrendszertani Intézetének könyvtárhelyiségében /Budapest, VIII. Puskin u. 3./

.oOo.

A Társulat új választmánya /a vezetőség, a választmányi tagok és nőttegok, a kutatócsoportok képviselői/ első ülését 1960. január 20-án tartja 18 órai kezdettel a Bányáipari Dolgozók Szakszervezetének székházában /Budapest, VI. Gorkij fasor 46. Lenin-terem/.

A fenti ülésekre a Társulat külön meghívót nem küld ki.

Alapfoku barlangkutató vizsga.

A MKBT Oktatási és Propaganda Szakbizottsága 1960. február 3-án 18 órai kezdettel tartja első alapfoku barlangkutatói vizsgáztatást. A vizsga helye: Bányászati Dolgozók Szakszervezetének székháza, Budapest, VI. Gorkij fasor 46. Jelentkezni lehet előzetesen a szakbizottság elnökénél, Barátosi Józsefnél /Budapest, I. Logódi u. 28./

Szakbizottsági előadói ülések.

A MKBT Karsztomorfológiai Szakbizottsága 1960. január 29-én, szerdán 18 órai kezdettel az ELTE Állattrendszertani Intézetének előadótermében /VIII. Puskin u. 3./ tartja az új esztendő első előadói ülését.

Tárgysorozat:

- 1./ Dr. Láng Sándor megnyitója.
- 2./ Dr. Leél-Ossy Sándor: Magyarország karsztjai. Előadás és vita.
- 3./ Vite Papp-Váry Árpád "A szoplaki Ördöglyuk-barlang morfológiája és genezise" c. előadásáról és cikkéről.

.oOo.

A MKBT Biológiai Szakbizottsága 1960. február 17-én, szerdán 18 órai kezdettel előadást tart az ELTE Állatrendszertani Intézetének előadótermében /VIII. Puskin u. 3./

Tárgy: Barlangbiológiai kutatások mai állása Magyarországon.

Előadó: Loksa Imre

Az előadás és vita után levitetjük a barlangi állatokról készült félórás színes francia filmet.

Barlangkutató tanfolyam.

Az alapfoku barlangkutató tanfolyam legközelebbi előadása 1960. január 14-én este fél hat órai kezdettel lesz a Petőfi Gimnáziumban /I. Attila u. 1./ Előadó: Venkovits István

Központi barlangkutató csoport.

A Társulat tagsága közül számosan vannak, akik nem tartoznak egyetlen kutatócsoporthoz sem, azonban szívesen részt vennének közös barlangkutató munkákban. Ennek lehetővé tétele érdekében központi barlangkutató csoport felállítását tervezzük. Jelentkezni lehet Berátosi Józsefnél /Budapest, I. Lógodi u. 28. telefon: 361-987./

A Magyar Karszt-és Barlangkutató Társulat
és a

Tájékoztató Szerkesztő Bizottsága

a Társulat mindenegyres tagjának, barátjának,
valamennyi magyar barlangkutatójának

KUTATÁSI SIKEREKBEN GAZDAG, BÉKÉS, BOLDOG
ÚJ ESZTENDŐT KIVÁN.

A KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

szerkesztőségi közleményei.

Levelezési cím.

A Tájékoztató Szerkesztőségének címe a következő:

Balázs Dénes
Budapest 53. Postafiók 6.

Térképmelléletek.

Tájékoztatónk kiadását a térképmelléletek igen megdrágították. A Társulat választmánya ezért elhatározta, hogy a jövőben kiadásra kerülő barlangtérképekből csoportonként csupán 1-1 példányt mellékelünk díjmentesen. Ha valamely tagtársunknak szüksége lenne valamelyik térképünkre, azt a Tájékoztató követő 10 napon belül - az ellenértéknek a Társulat OTp. számlájára történő egyidejű befizetésével - a fenti címen megrendelheti. Akit érdekel, már előre bejelentheti igényét valamennyi folyamatosan megjelenő térképünkre. Tájékoztatásul közöljük, hogy a fénymásolt térképek ára m²-enként 16.- Ft.

Érdeklődők részére közöljük, hogy a következő hónapokban a Baradla és a Békebarlang nagyobb méretű térképeit fogjuk publikálni.

Az előbbi számunkból expediálási okok miatt kimaradt szoplaki Ördöglyuk-barlang térképét mai számunkhoz csatolva kapják meg kedves olvasóink. Ez a térképmelléklet díjtalan.

Tájékoztatónk borítólapja.

Felhívjuk azon tagtársaink figyelmét, akik Tájékoztatónk szeptemberi számát nem nyomdai úton előállított fedőlappal kapták meg, hogy korlátolt számban utólag elkészült borítólapot tudunk részükre biztosítani. Az érdekeltek igényléseiket juttassák el a szerkesztőség előtt közölt címére.

Szerkesztő

T a r t a l o m

A Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat 1959. évi közgyűlése.

Közgyűlési beszámoló. Összeállította: Balázs Dénes	1. oldal
A MKBT ideiglenes vezetőségének beszámolója. Előadó: Barátosi József	5. "
Elnöki székfoglaló. Előadó: dr. Dudich Endre	11. "
A MKBT 1959. dec. 13-án megválasztott vezetősége és tisztségviselői.	13. "
Feltűnő kutatási eredmények Aggteleken Irta: dr. Jakucs László	15. "
A jongsói, Piljendung barlangjai. Irta: Balázs Dénes	20. "
Jelentés az 1959. évi karszt- és barlangkutatásaimról. Irta: dr. Leél-Ossy László	29. "
Kötél, kötélhágcsó /I. rész./ Irta: Csók Rémo	32. "
Az 1959. évi ankét anyagából. A MHT Zsomboly kutató szakosztályának 1958. évi beszámolója. Irta: Lánér Olivér	40. "
<u>Hazai hírek</u>	
Az Abaligeti-cseppkőbarlang kiépítése. Irta: Hazslinszky Tamás	41. "
Az égérszögi Szabadság-cseppkőbarlangot átveszi a Borsodmegyei Idegenforgalmi Hivatal Irta: Balázs Dénes	42. "
Bezárult a Mátyáshegyi-barlang /B.D./	43. "
<u>Külföldi hírek-lapszemle</u>	
Barlangkutató hírek a világ minden tájáról. Összeállította: id. Schönviszky László	44. "
<u>Karszt és barlangkutatói dokumentáció</u>	
I. Bibliográfia.	
A balatonfüredi barlang felfedezése /1882/ és első leírása 1883-ból. Irta: dr. Darnay Béla	46. "

A balatonfüredi Lóczy-barlang felfedezésének időpontja. Irta: dr. Bertalan Károly	48.	oldal
II. Kötészetkészítés. /Felhívás./ B.K.	49.	"
<u>Barlangkutató csoportjaink életéből</u>		
Uj barlangkutató csoportok. B.D.	50.	"
A szemlőhegyi Kadió-barlang új szakaszának felmérése. Irta: Szentes György	51.	"
Hirek - röviden	51.	"
Baradla. Vers. Irta: Berecz Lajos	52.	"
<u>Társulati élet</u>		
Társulati közlemények		
A Társulat címe	53.	"
A titkárság beosztása	53.	"
Titkári órák	54.	"
Társulati ülések	54.	"
Alapfoku barlangkutató vizsga	54.	"
Szkbizottsági előadóülések	54.	"
<u>Szerkesztéségi közlemények</u>	56.	"

A kiadvány sokszorosítását
a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatósága
998/880/1959. szám alatt
engedélyezte.

Felelős kiadó: dr. Hegedüs Gyula

Szerkesztő: Balázs Dénes

Lektorok: dr. Bertalan Károly és Neppel Ferenc

Sokszorosítást végezte: Élelm. Min. háziyomdája

Budapest, 1959. dec. hó

Készült 350 példányban.
